Тілде, пікірде, істе бірлік. *Ы.Гаспыралы*

Түркі әлемі

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ГАЗЕТІ

Газет 2000 жылдан бастап шығады | https://turkhalklarimedeniyetivakfi.kz | № 9 (қыркүйек, 289) 2026 жыл

ТҮРКІ ӘЛЕМІНДЕГІ ҚЫРКҮЙЕК: ОРТАҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР АЙЫ

ҚЫРКҮЙЕК – ТҮРКІ ЖҰРТЫ ҮШІН ТӘУЕЛСІЗДІК ПЕН ТІЛ, ТАРИХ ПЕН МӘДЕНИЕТ ТОҒЫСАТЫН АЙ. БҰЛ АЙДА ӨЗБЕКСТАН МЕН ТҮРІКМЕНСТАН ТӘУЕЛСІЗДІГІНІҢ 35 ЖЫЛДЫҒЫН АТАП ӨТСЕ, ҚАЗАҚСТАНДА ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫНЫҢ ТІЛДЕРІ КҮНІ, ТҮРКИЯДА ТІЛ МЕРЕКЕСІ ТОЙЛАНАДЫ.

Атаулы күндердің әрқайсысының өзіндік мәні бар. Алайда оларды сабақтастыратын ортақ дүние – тіл, тәуелсіздік, мәдениет және тарихи жады. Бұл құндылықтар түркі халықтарынғасырларбойыжалғапкележатқанрухани байланыстың өзегін құрайды. Тіл – халықтың жадын сақтайтын қастерлі мұра. Ал мәдениет пен ортақ тарих – елдер мен ұрпақтарды жақындастыратын алтын арқау. Сондықтан қыркүйектегі бұл атаулы күндер түркі дүниесіне ортақ құндылықтарды дәріптеп, оларды кейінгі ұрпаққа аманаттаудың маңызын еске салады.

«Түркі әлемі» халықаралық газеті Өзбекстан мен Түрікменстанды тәуелсіздіктерінің 35 жылдығымен шын жүректен құттықтайды! Екі елдің елдігі еңселі, болашағы жарқын болсын. Түркі халықтарының ортақ тарихы мен мәдени мұрасын ұлықтауға бағытталған игі бастамалар жалғасын тауып, бауырлас елдер арасындағы ынтымақтастық нығая берсін!

AHMET DAĞDURAN

ADANA'DAN KAZAKISTAN'A UZANAN BIR GÖNÜL YOLCULUĞU

Adana'dan başlayan hikâye

1952 yılında Adana'da doğan Ahmet Dağduran, üniversite eğitiminin ardından çeşitli yayınlarda editör olarak çalıştı. Yayıncılığın yanı sıra gençlik, kültür ve eğitim alanındaki sivil toplum çalışmalarında gönüllü görevler üstlendi; Adana, Antep ve Mersin'de çeşitli vakıf ve kuruluşların çalışmalarında yer aldı.

Çocukluk yıllarından itibaren Türkistan tarihine ilgi duyan Dağduran, Türkistan'a ilişkin eserleri yakından takip etti. Özellikle Muhtar Auezov ve Cengiz Aytmatov'un eserlerine duyduğu ilgiyi röportajında da dile getirdi.

1997'de Kazakistan'a uzanan yol

Dağduran'ın hayatındaki önemli dönüm noktalarından biri 1997 yılı oldu. O yıl Kazakistan'a turist olarak gelen Dağduran, burada kalmaya karar verdi. Kendi ifadesiyle amacı, genç devletin gelişimine ve kültürel hayatına elinden geldiğince katkıda bulunmaktı.

Kazakistan'da geçirdiği yıllar boyunca Türk dünyasının tarihî ve kültürel bağları üzerine çalışmalarını sürdürdü. Onun anlatısında Kazakistan, yalnızca yaşadığı ülke değil, çocukluk yıllarından itibaren ilgi duyduğu Türkistan coğrafyasının önemli bir parçası olarak yer aldı.

Türkistan'dan Anadolu'ya uzanan kültürel hafıza

Dağduran, Anadolu ile Orta Asya arasındaki tarihî bağlara ve kültürel aktarımın izlerine özellikle dikkat çekiyor. Geçmişte farklı coğrafyalar arasında yaşanan hareketlilikle birlikte kültürel unsurların da taşındığını ifade ediyor.

Röportajında yurt, dombra ve kobız gibi unsurları bu kültürel hafızanın örnekleri arasında sayıyor. Ona göre Anadolu'ya uzanan tarihî süreçte yalnızca insanlar değil, müzik ve gelenekler de taşındı; bu nedenle Kazak kültürünün Türkiye'de bugün de izlerinin bulunduğunu düşünüyor.

Dil, kültür ve ortak iletişim

Dağduran'ın çalışmalarında dil konusu da önemli bir yer tutuyor. Röportajda, yıllar önce yürüttükleri "Kazakça konuşalım" kampanyasından söz ediyor. Kültür merkezlerinin desteğiyle gerçekleştirilen kampanyada 10 binden fazla imza toplandığını ve kampanyanın ardından çok sayıda kişinin kendilerine teşekkür ettiğini aktarıyor.

Dağduran için dil yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda kültürel yakınlığın önemli unsurlarından biri. Her topluluğun kendi dilini bilmesi ve yaşatması gerektiğini vurgularken, Kazakistan'da Kazakçanın öğrenilmesi ve günlük yaşamda daha fazla kullanılması gerektiğini ifade ediyor.

Yayıncılık ve Vakıf çalışmaları

Röportajın bir bölümünde yayıncılık faaliyetleri ile Vakıf çalışmaları arasındaki ilişkiyi anlatan Dağduran, Türk Alemi gazetesinin gelirlerinin Vakıf faaliyetlerine aktarıldığını belirtiyor. Gazeteyi, Vakıf çalışmalarının sürdürülmesinde önemli bir finansman kaynağı olarak tanımlıyor.

Bu yaklaşım, onun yayıncılığı yalnızca haber ve iletişim faaliyeti olarak değil, kültür ve toplum çalışmalarının devamlılığını sağlayan bir alan olarak da gördüğünü ortaya koyuyor.

Gençler, bilim insanları ve kültürel buluşmalar

Dağduran, gençlerin ve bilim insanlarının forum, konferans ve uluslararası etkinliklere katılmasına yönelik çalışmalardan da söz ediyor. Farklı Türk topluluklarından gençlerin ve araştırmacıların bir araya gelmesini; birbirlerini tanımaları, deneyimlerini paylaşmaları ve gelecekte yeni iş birlikleri kurabilmeleri açısından önemli görüyor.

Festivaller, konferanslar ve kültürel programlar bu çalışmaların önemli alanları arasında yer alıyor. Çocukların, gençlerin ve bilim insanlarının farklı ülkelerden akranları ve meslektaşlarıyla buluşmasının karşılıklı anlayışı ve iletişimi geliştirdiğini ifade ediyor.

Geçmişi bilmek, geleceğe bakmak

Röportajının son bölümünde Dağduran, Türk dünyası tarihine ve bu alandaki akademik çalışmalara daha fazla önem verilmesi gerektiğini vurguluyor. Üniversitelerde Türk dünyasına yönelik bölümlerin ve araştırma alanlarının desteklenmesini istiyor.

Onun anlatısında geçmiş, geleceğe bakarken güç alınabilecek bir hafıza alanı olarak öne çıkıyor. 1997'de Kazakistan'a turist olarak gelen Ahmet Dağduran'ın hikâyesi, yıllar içinde kültür, yayıncılık, eğitim ve sivil toplum çalışmalarına uzanan uzun bir yolculuğa dönüşüyor.

GÖZYAŞINDAN SONSUZLUĞA:

Evrenin ve hayatın kaynağı olarak su, canlıların yaşamı için vazgeçilmesi mümkün olmayan bir gereklilik olmasının yanı sıra Türk kültür ve inanç sisteminde de her zaman önemini korumuş; yaratılmış ya da yaratılabilecek her şeyin temeli sayılmıştır. Bununla birlikte, kontrol edilemediğinde en yıkıcı güçlerden birine dönüşebilen su karşısında insan, tarih boyunca kendini aciz hissetmiş; bu acizlik nedeniyle suya hayranlık, korku ve saygının iç içe geçtiği bir tutumla yaklaşmıştır. Ona yüklenen anlamlar sonucunda etrafında gelişen birçok inanma ve uygulama, suyu bir kült hâline getirmiştir. Şüphesiz daha öncesi olmakla birlikte, ilk olarak İskitlerde göze çarpan su kültüne ilişkin bilgiler, Türklerin İslamiyet'i benimsemesinden sonra da çeşitli kaynaklarda anlatılagelmiştir. Özellikle temizlik ve arınmanın temel unsuru kabul edilen su, doğum, ölüm ve ibadet gibi çeşitli ritüellerde kilit rol üstlenmiştir. İslam estetiğinde ise su; nur ve cennet imgeleriyle birlikte sembolik bir anlatım dili içerisinde ele alınmış, mimari, süsleme ve mezar taşlarında soyut ve tefekküre dayalı estetik anlayışın bir parçası hâline gelmiştir.

Su, hayat verici özelliğiyle tabiatın en önemli unsurlarından biri olarak çeşitli mitolojilerde ve inanışlarda karşımıza çıkar. Eliade'ye göre su, simgesel anlamıyla bütün potansiyel güçleri temsil eder ve tüm varoluşun kaynağıdır. Potansiyel gücün ve ayrışmamışlığın ilkesi, evrendeki her türlü maddenin temeli ve bütün tohumların taşıyıcısıdır. Aynı zamanda dönülecek ilk özü simgeler.

Dolayısıyla su, yaşam kaynağı olmasının yanı sıra kültürel bir değer olarak da insan hayatında vazgeçilmez bir unsur hâline gelmiş; yalnızca maddi bir varlık olarak değil, ruhu olan, koruyan, gerektiğinde cezalandıran ve can veren kutsal bir varlık olarak kabul edilmiştir.

Suyun kutsallığı, ilk madde olma özelliği, evrendeki düzenin oluşmasını ve devamlılığını sağlayan en önemli faktörlerden biri olması, bereketin sembolü olarak canlılığı ve sürekliliği ifade etmesi ve taşıdığı güç gibi dünya mitlerinde görülen simgesel özelliklerin neredeyse tamamı, Türk mitolojisi anlatılarında ve Eski Türk dininin çeşitli uygulamalarında da görülür. Bunun yanında suyun yenileme, tedavi etme ve arındırma gibi özellikleri de tarih

MOSKOVA'DAN ALMATI'YA UZANAN AKADEMIK YOLCULUK

Prof. Dr. Mehmet ASLAN: "Türkiye ve Kazakistan üniversitelerinin birbirine aktaracağı çok fazla bilgi ve tecrübe var"

MOSKOVA'DA BAŞLAYAN AKADEMİK KARİYERİNİ KAZAKİSTAN'DA SÜRDÜREN PROF. DR. MEHMET ASLAN, 2011 YILINDAN BU YANA ALMATI'DA AKADEMİK ÇALIŞMALARINI SÜRDÜRÜYOR. LOMONOSOV MOSKOVA DEVLET ÜNİVERSİTESİ'NDEN YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ'NE, AL-FARABİ KAZAK MİLLÎ ÜNİVERSİTESİ'NDEKİ AKADEMİK ÇALIŞMALARINDAN REKTÖR YARDIMCILIĞI GÖREVİNE UZANAN YOLCULUĞUNU ANLATAN ASLAN, İKİ ÜLKE ÜNİVERSİTELERİ ARASINDAKİ AKADEMİK İŞ BİRLİĞİNİN ÖNEMİNE DİKKAT ÇEKİYOR.

Moskova'dan Kazakistan'a

1978 yılında İstanbul Beşiktaş'ta doğan Prof. Dr. Mehmet Aslan, lise eğitiminin ardından 1995 yılında Rusya'ya gitti. Ailesinin Kapalıçarşı esnafı olduğunu belirten Aslan, babasının tavsiyesiyle Moskova'da Rusça öğrenmeye başladı. Ancak bu yolculuk kısa sürede akademik bir kariyere dönüştü.

Lomonosov Moskova Devlet Üniversitesi'nde eğitim alan Aslan, 2004 yılında doktorasını tamamladı. Uzmanlık alanını sosyal, ekonomik ve siyasi coğrafya, diğer bir ifadeyle jeopolitik olarak tanımlıyor. Bu alanın ülkelerin yalnızca siyasi yapısını değil; demografik özelliklerini, etnik yapısını, ekonomik koşullarını ve toplumsal dinamiklerini de birlikte değerlendirdiğini ifade ediyor.

Moskova Devlet Üniversitesi'nin ardından Moskova Şarkiyat Enstitüsü'nde de çalışmalar yürüten Aslan, akademik yazılar kaleme aldı ve farklı araştırma faaliyetlerinde bulundu.

Astana'dan Almatı'ya

Aslan'ın Kazakistan'daki akademik yolculuğu 2010 yılında Yunus Emre Enstitüsü'nün teklifiyle başladı. Astana'da Enstitü müdürü olarak görev yapan Aslan, bu süreçte Kazakistan'ın kültürel ve akademik çevresini yakından tanıma fırsatı buldu.

Bir yıl sonra Almatı'ya gelen Aslan, 2011 yılında Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi'nde akademik çalışmalarına başladı. Almatı ile kurduğu bağı ise şu sözlerle anlatıyor:

"Almatı'ya âşık oldum. Almatı beni büyüledi."

Moskova'da uzun yıllar yaşayan ve Sovyet coğrafyasının farklı bölgelerini tanıyan Aslan, Almatı'nın kültürel ve entelektüel atmosferinden özellikle etkilendiğini belirtiyor.

Yabancı akademisyen projesi ve Farabi Üniversitesi

2011 yılında Kazakistan'da uygulanan yabancı akademisyen projesi kapsamında Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi'nde görev yapan Aslan, bu projenin temel amacının Kazakistan üniversitelerini uluslararası akademik sisteme daha güçlü biçimde entegre etmek olduğunu anlatıyor.

Dünyanın farklı ülkelerinden gelen akademisyenlerin ders vermenin yanı sıra bilimsel makale yazımı, araştırma kültürü ve uluslararası akademik çalışmalar konusunda deneyim aktardığını belirten Aslan, bu sürecin Kazakistan yükseköğretiminin gelişiminde önemli rol oynadığını ifade ediyor.

Aslan, 2011 yılında göreve başladığı dönemde Al-Farabi Üniversitesi'nin uluslararası sıralamalardaki konumunun bugünkünden farklı olduğunu, geçen yıllar içerisinde bilimsel yayınların, akademik çalışmaların ve uluslararası bağlantıların artmasıyla üniversitenin önemli bir gelişim gösterdiğini belirtiyor.

"Akademisyenler üretmek zorunda"

Kazakistan'daki akademik sistemin Türkiye'den farklı yönlerine de değinen Aslan, üniversitelerde akademisyenlerin belirli süreli sözleşmelerle görev yaptığını ve performansın sözleşmelerin yenilenmesinde etkili olduğunu anlatıyor.

Bu sistemin akademisyenleri sürekli bilimsel üretime yönlendirdiğini belirten Aslan, yayınların ve araştırmaların artırılmasının üniversitelerin uluslararası görünürlüğüne de katkı sağladığını ifade ediyor.

2017 yılında Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi'nde rektör yardımcılığı görevine getirilen Aslan, üniversitede yeni projelerin geliştirilmesi ve uygulanması süreçlerinde de görev aldı. Bu görevini 2022 yılı sonlarına kadar sürdürdü.

Türkiye ve Kazakistan arasında akademik köprü

Prof. Dr. Mehmet Aslan'ın üzerinde özellikle durduğu konu ise Türkiye ve Kazakistan üniversiteleri arasındaki karşılıklı bilgi ve tecrübe aktarımı.

Aslan, **"Türkiye'deki üniversitelerin Kazakistan'daki üniversitelere kazandıracağı çok ciddi bilgi ve tecrübe aktarımı mevcut. Kazakistan'daki üniversitelerin de Türkiye'deki üniversitelere kazandıracağı çok fazla bilgi, tecrübe var."** sözleriyle iki ülkenin birbirinden öğrenebileceği çok şey bulunduğuna dikkat çekiyor.

Ona göre akademik ilişkilerin yalnızca öğrenci ve akademisyen değişimiyle sınırlı kalmaması; ortak araştırmalar, bilimsel projeler ve üniversiteler arasında kalıcı iş birlikleriyle geliştirilmesi gerekiyor.

Türkiye'deki üniversitelerin Kazakistan'da daha fazla yer almasının da önemli fırsatlar oluşturacağını belirten Aslan, üniversiteler arasında ortak programlar ve yeni akademik modeller geliştirilmesinin iki ülkenin yükseköğretim sistemlerine katkı sağlayacağını düşünüyor.

Moskova'da başlayan, Astana'da devam eden ve Almatı'da uzun yıllara yayılan akademik yolculuğuyla Prof. Dr. Mehmet Aslan, Türkiye ile Kazakistan arasındaki eğitim ve bilim ilişkilerinin geleceğinde karşılıklı bilgi paylaşımının ve ortak üretimin belirleyici olacağına inanıyor.

SUYUN ÖLÜM YOLU

boyunca ona kutsiyet atfedilmesine neden olmuştur.

Türk kültür belleğinde su; hayat, ölüm ve ölümsüzlükten oluşan varoluşsal çemberde önemli roller üstlenir. Bu yönüyle su, hem yaratılışın hem ölümden sonra yeniden doğuşun hem de ebedi hayatın bir sembolüdür. Bu bakımdan mezar taşlarında sıklıkla kullanılan "su yolu" motifi, yalnızca görsel bir süsleme öğesi değil; insanın doğayla, yaşamla ve kutsalla kurduğu ilişkinin simgesel bir ifadesidir. Görsel olarak süreklilik ve sonsuzluk hissi uyandıran bu motif, kesintisiz akış fikriyle yaşamın döngüsel doğasına gönderme yapar. Süreklilik gösteren bu geometrik hatlar, ölümden sonraki yaşama ve cennete dair inançların soyut bir anlatımı olarak yorumlanmaktadır. Aynı zamanda saflığın ve olgunluğun da bir göstergesidir. Bu bakımdan insan ve suyun ayrılmaz birlikteliğinin bir ifadesi olarak mezar taşlarına yansımıştır.

Türklerde su kültüyle ilgili inanışlardan biri de ölüyü ırmak yatağına ya da ırmak kenarına gömme uygulamasıdır. Önemli kişilerin mezarlarının soyulmasını ve tahrip edilmesini önleme, mezar yerinin gizliliğini koruma düşüncesiyle uygulanan bu yöntemin bir amacı da Türklerde suyun kutsallığına duyulan inançtır. Seyyahların verdiği bilgilere göre Hazar ve Oğuzlar gibi Türk halkları, önce ırmak yatağını değiştirmiş ve ölüyü bu ırmak yatağında açılan mezara defnetmişlerdir. Sonrasında ise ırmağı eski yatağına çevirmiş ve mezarı sular altında bırakmışlardır. Bir rivayete göre Attila da bir ırmağa gömülmüştür.

Z. V. Togan da cesedi ırmağa gömme geleneğinin genellikle Aral-Hazar Denizi bölgesi Türklerinde uygulanan bir yöntem olduğunu ifade ederek, Hakim Ata'nın ilginç efsanesini ve Müslümanlık dönemine ait gelenekleri kaynak olarak gösterir. Bu efsane ve geleneklerde, cesetlerin Ceyhun Irmağı'na gömüldüğünden ve Ceyhun Irmağı'nın suyunun cesedin üzerinden kırk gün akmasından sonra vücuttan ayrılan ruhun günahlarından temizlenerek ermişlik mertebesine ulaşacağından söz edilmektedir.

Türklerde ölüm anlayışının yaşamla birlikte ele alındığı, ölümün yok oluştan ziyade yaşamın devamı, yalnızca bir yer değiştirme olarak algılandığı düşüncesi o kadar kabul görmüştür ki ölüm adlandırmasında bile aynı kökten beslenen bir anlam ilişkisi görülmektedir. Şöyle ki "ölüm", "öl" kökünden türetilmiştir. Etimolojik kökeni itibarıyla incelendiğinde "öl"ün ıslak, yaş anlamlarına geldiği belirtilmektedir. Bu anlamların her birinin suyla ilişkili olması ve

suyun da hayatla özdeşleştirilmesi bağlamında, ölüm kavramı yeni bir hayata geçiş şeklinde değerlendirilebilir. Bu nedenle Türk kültüründe ölüm, kimi anlatılarda yeni bir hayata geçiş olarak düşünülmektedir.

Kumsal Şimşek
Araştırmacı / Yazar

ЯСАВИ И ЭМИР ТИМУР
или как святой победил завоевателя

Документально-фантастическая новелла реальные факты первичны, а фантастика – лишь обрамление (выжимка из одноимённого романа)

Продолжение, начало в предыдущем номере

3

Время показало, насколько верно было дано имя казахскому юноше Нуролле. Он словно излучал свет. Очень рано приобщился к святой вере ислама, начал совершать обязательную пятикратную молитву – намаз. Избегал мальчишеских озорных проделок, ссор, драк. С юных лет стал образцом чистоты и благочиния. Образцом для подражания для него стал навсегда знаменитый суфий Ходжа Ахмед Ясави.

❋❋❋

Несмотря на изувеченную ногу и парализованную руку, мальчик рос не слабым и угнетённым, а крепким и задиристым. «Приёмыш» рано начал оправдывать своё прозвище, позднее естественно превратившееся в полное имя: Кара-батыр – «Чёрный герой-богатырь». Тётя и другие родственники всё чаще обращали внимание на его железную хватку и требовательность. Требуя что-нибудь и не сразу получая желаемое, гневно смотрел на «нерасторопного» и вцеплялся маленькими, но цепкими руками – не сразу отцепишь. А отец, Таргын-батыр, всё ещё на войне, далеко от дома, и не ведал ни о гибели жены, ни о появлении сына. А тот быстро рос, набирался силёнок. Послышались соседские жалобы.

– Зульфия, Зульфия, твой приёмыш моему сыну нос разбил.

– Азиза, опомнись, Алибек старше и выше ростом.

– Ну, и что? Ваш злой и драчливый, как чертёнок. Уйми. Добром прошу, не то сами найдём управу.

– Постыдись, Азиза, грозить сопливому мальчишке.

– От твоего «сопляка» во всей округе у ребят кровавые сопли бегут.

– Что, одной левой, да ещё опираясь на одну левую ногу, всех колотит?

–Представь себе, да. А если не хватает руки, то и здоровой ногой, головой добавляет увесистых ударов, зубами намертво вцепляется...

Прибежала перепуганная Зухра.

– Зульфия! Ваш Кара-батыр увёл всех наших олухов в горы – где искать?

– Не беспокойся, Зухра. Увёл – приведёт обратно.

– У тебя, Зульфия, на всё отговорки. А вдруг ваш Кара-батыр заведёт наших неслухов на кручу: не дай Бог, сорвутся.

– Всё обойдётся благополучно, вот увидишь, Зухра.

– Смотри, Зульфия, в случае чего, отвечать придётся.

– И отвечу, что делать. Да только и вы не каркайте без конца.

– Вот видишь, «вы» и «без конца». Значит, не я одна жалуюсь на сорвиголову.

– Не лови на слове, Зухра. Лучше вдумайся в свои: кричишь «увёл в горы». А как может увечный и младший увести здоровых и старших? Почему идут за ним?

– Откуда знаю?

– И я не могу понять, почему все окрестные мальчишки послушными хвостиками носятся за нашим.

– Таким уродился – заводила и вожак.

– Скажешь, – возразила Зульфия, внутренне польщённая отзывом.

Встретив сошедшего с гор племянника, Зульфия вначале покормила. Затем принялась толковать: «Как сходили в горы, Кара-батыр?» – «Хорошо, тётя. Я провёл ребят по опасным козьим тропам». – «Так ведь опасно. Не боишься сорваться?!» – «Козы не боятся крутизны – почему я должен?» – «А другие мальчики... Вдруг несчастный случай?» – «Я слежу. Вижу, побледнел кто, растерялся, испуганно замахал руками – подхватываю, помогаю пройти через крутизну». – «Однако у тебя самого нормально действуют лишь по одной руке и ноге...» – «Без хвастовства, тётушка. Они у меня стоят двух пар у других. И вообще, самое главное – не руки и ноги, а сообразительная голова и крепкий характер». – «Но всё-таки, дорогой мой...» – «Тётя, враги оставили в целости только левую руку и левую ногу, чтобы толкнуть меня на левый путь. Но я, наперекор им, пойду правым. А правое дело на правом пути приведёт к успеху и победе!» – «Вот как ты рассуждаешь!» – «Да, только так!»

– Хорошо. Послушай, Кара-батыр. Подходит время возвращения твоего отца с войны. Дай Аллах, чтобы вернулся целым и невредимым. Это очень важно. И чтобы достойно встретить его, каждый раз выходи на улицу, когда увидишь возвращающихся воинов, и громко называй отцовское имя... Откликнется. Дальше всё будет хорошо.

С того часа в поведении мальчугана произошла крутая перемена. Забыв о мальчишеских распрях и забавах, Кара-батыр в ожидании родного незнакомого человека то и дело выходил из дому и, приставив ладошку козырьком к переносице, пристально вглядывался в дорожную даль – не едет ли?! И как только вдалеке поднималось облачко пыли, спешил навстречу, звонко окликая: «Таргын-батыр! Таргын-батыр! Таргын-батыр!» Однако запылённые измождённые всадники равнодушно объезжали одинокого мальца – выкликаемое имя ничего не говорило им. Но вот однажды к селу приблизился одинокий наездник, крепкого телосложения, выглядящий как военачальник. Услышав срывающийся голосок, тронул поводья, остановил тонконого белого коня, пристально вгляделся: «Назови имя матери». – «Тахмина». Воин тут же свесился протянул руку. Миг – и Кара-батыр в боевом седле, сидит перед отцом. Подъехали к дому. Кара-батыр отрицательно покачал головой, указал на дом Зульфии. У порога всадник слез с коня, бережно ссадил мальчика. Зашли, поздоровались. Таргын-батыр был сумрачен. Сынишка успел кое-что сообщить. Зульфия дополнила жуткий рассказ. Обед прошёл в гнетущей атмосфере.

Собрались в дорогу. Через три дня отец увёл сына в горы: познакомиться поближе, узнать его склонности и способности. Подготовить к грядущим суровым испытаниям. Уже на горной высоте Таргын преподнёс отпрыску первый жёсткий моральный урок: «Твоё имя будет всегда напоминать о том, как ты появился на свет, твоём отличии от других и необходимости быть всегда смелым и воинственным, обладателем несокрушимой, как говорят в народе, чёрной силы». Кара-батыр согласно кивнул. «Кроме того, тебе есть кому подражать. Ты, как и знаменитый Аксак Тимур, хром и обладаешь железным упорством». При этих словах Кара-батыр, пусть и сдержанно, улыбнулся, что происходило с ним редко.

Уподобление великому Тамерлану явно польстило тщеславному юнцу. Что ж, «Хромец» не задевал самолюбия, а «Железный» настраивал на нужный лад. Даст Бог, он станет, если и не вторым Аксаком Тимуром, то хотя бы неким подобием его. А это очень даже немало... Конечно, различия были: Тамерлан получил увечья в бою, а Кара-батыр свои – ещё находясь в материнской утробе. Но что примечательно, оба были поражены острыми клинками в правые руку и ногу. Совпадение? Возможно. Однако со временем увечность стали даже льстить Кара-батыру. Как-то он поразил местную ребятню, в присутствии взрослых, откровением: «Вы все целенькие да резвые, но разве вам угнаться за Аксаком Тимуром и мною в ратном деле?!»

4

...Воспитание Нуроллы увлекло Арыс-бабу. На склоне лет мудрец понял: что казалось вершиной, не более чем перевал. И не существовало конечной вершины, как не было пределов бесконечному познанию и совершенствованию. Ахмед вступил на тернистый путь с необычайно волновавших вопросов: «Что есть буддизм, христианство, ислам? Каковы были Будда, Христос, Мухаммед?» Продолжил – самыми волнительными: «Кто есть Бог Аллах? Каков Он? Где находится? Кто есть ангелы? Откуда берутся? Какова Вселенная? Есть ли у неё пределы во времени и пространстве? Что есть пространство и время? Вечны ли дух и душа? Если Бог един, зачем так много религий, да ещё ответвлений внутри них?» Арыс-бабе всё чаще заглядывал в старые мудрые книги, чтобы утолять всё нарастающую расширяющуюся углубляющуюся изощряющуюся любознательность ученика. С удовлетворением замечал: вместе со стремительно росшим духовным последователем рос и сам.

❋❋❋

Отец Кара-батыра, Таргын-батыр, дивился – не мог надивиться на собственное «произведение». Во взгляде, рукопожатии, повороте головы и туловища, речи – во всём явно сквозили жёсткость и непреклонность. Это и радовало, и смущало стареющего воина. Доказывал отпрыску: настоящая сила не нуждается в жестокости. Кара-батыр слушал и будто не слышал, отмалчивался. Как-то старший предложил младшему побороться. Тот отказался. Таргын-батыр удивился: «Почему уклоняешься?» – «Мне неудобно победить вас, но и проигрывать не хочу». – «Неужели ты, юный, ещё неокрепший, допускаешь мысль о победе надо мной, опытным, закалённым в сражениях бойцом? Просто я хотел научить тебя правильной манере борьбы и кое-каким приёмам». – «Хорошо. Учите». Нашли место, покрытое густой травой. Сошлись. Во время ожесточённой схватки учитель сделал ловкий бросок – ученик оказался на лопатках. Медленно, стиснув зубы, Кара-батыр поднялся и, прихрамывая, направился к сопернику. Родитель изумился произошедшей в чаде перемене – выставив вперёд здоровую левую руку, к нему приближался юный вояка с железной решимостью победить.

5

Арыс-баба обычно называл Нуроллу по имени. Неожиданно прозвучало: «Сынок». – «Слушаю, отец». – «Мне надо поговорить с тобой об очень важном». – «Я весь внимание». – «Знаю, ты готов... Подошло время моего ухода в мир иной». – «Что вы!» – «Да, я знаю это. Уйду спокойный, оставив символ нашей веры в твоих, надёжных, руках». – «Благодарю вас за доверие». – «Да, доверяю тебе. И всё же, за годы нашего общения, даже пристально наблюдая, я не всегда понимал тебя. Казался мне всегда добрым и кротким, но порою чудилась в тебе какая-то потаённая, невысказанная упорно занимающая тебя мысль. Поведай, что вынашиваешь, о конечной цели своих стремлений». – «Все мои помыслы сводятся к одному – желанию создать новую, высшую ветвь ислама». – «Понимаешь, что говоришь?!» – «Полагаете, кощунствую?» – «Я не сказал этого. Но что-то чрезвычайно смелое и дерзновенное послышалось в твоих словах». – «Учитель, я честно ответил на поставленный прямой вопрос». – «Что ж, осознаю, у тебя высокое предназначение. И думаю, Нуролла, тебе надо завершить своё образование в Бухаре, у известного учёного-богослова Абу Юсуфа аль-Хамадани». – «Мне горько слышать о вашей...» – «А мне радостно думать о твоей дальнейшей учёбе». – «Отец, я хочу, чтобы вы жили». – «О, сынок, я прожил столь долгую жизнь...»

❋❋❋

Таргын-батыр возглавлял крупное воинское подразделение, закалился в сечах, слыл искушённым воином. Всё свободное время обучал сына ратному делу. Кара-батыр жадно постигал премудрости искусства побеждать. Несмотря на увечность, уже превосходно владел клинком, метко стрелял из лука... Нынче сражались на учебных саблях. Долго и ожесточённо. Ожесточение шло от Кара-батыра. Наблюдая за ним, Таргын-батыр вспомнил давнишний эпизод... Проводилась облавная охота на тигра. Ярко-рыжий, как пламя, он вынесся из приречного камыша и свирепо понёсся на охотников. Те торопливо стреляли из луков. Но могучий хищник, угрожающе рыча, припадая на пронзённые стрелами лапы, продолжал атаковать... Несомненно, в Кара-батыре было что-то тигриное: становящиеся в схватке свирепыми слегка раскосые глаза, поступь, голос. «Тигрёнок мой, на сегодня хватит», – опустил пожилой воин оружие, отирая обильно струившийся по лбу пот. Кара-батыр становился серьёзным соперником даже для испытанного бойца.

...Ночь. Отблески костра играли на загорелых мужественных лицах старого и молодого. Таргын-батыр ныне был склонен поделиться сокровенным: «Сын, боевые раны дают о себе знать. Недалеко время, когда покину этот свет...» – «Отец, вы и тётя – самые близкие для меня люди. И мне хотелось бы, чтобы вы прожили долгую жизнь». – «Понимаю. И всё же подошла пора постепенно передать дело преемнику. Посему важно знать, каковы твои взгляды на свой путь в этом бурном опасном мире». – «Хочу покорить его силой». – «Спрашивается, много ли её у покорителя с парализованной правой рукой и изувеченной правой ногой?» – «Много. Я это ощущаю». – «Для покорения мира понадобится очень много вооружённых воинов». – «Я найду и поведу их за собой». – «Что ж, верю в твою счастливую звезду. Я воин, большую часть жизни провёл в боевом седле. Меня не пугали занесённые над головой сабли, льющаяся ручьями кровь. И даже при том, меня поражала твоя ненасытная тяга к оружию и войне. Если бы ты увидел себя со стороны, с каким мрачным восторгом выхватывал клинок, нацеливал на врага, даже когда он представал в обличье родного человека». – «Меня извлекли на свет сабельным ударом». – «И ты?» – «Для начала отберу сабли у тех, кто поразил мою мать и меня самого. И уж не расстанусь с ними. И детям, и внукам завещаю тоже самое». – «На многотрудный и опасный путь непрерывных сеч вступаешь». – «Иного – у меня не предвидится». – «Это тоже ощущаешь?» – «Чувствую!»

6

Ибрай и Карима после долгих приготовлений коснулись деликатной темы: «Сын, всемогущий Аллах подарил нам тебя под старость лет. Больше у нас не будет детей. Не чувствуешь ли себя одиноким?» – «Родители, конечно, я был бы рад единоутробным братьям и сёстрам. Но хотя их у меня нет, одиночества не ощущаю. Такое чувство, будто все люди – мои братья и сёстры». – «Однако среди них попадаются и злодеи». – «Возможно. Но я не находил в себе страха или антипатии к кому бы то ни было. Все мне казались хорошими и милыми». – «Ты полон любви, Нуролла». – «Да, она как будто переполняла меня и лилась через край». – «Потому и светился весь, продолжаешь светиться».

❋❋❋

На редкость прохладный вечер. Таргын-батыр и Кара-батыр приютились в своей палатке. Растирая озябшие руки, отец попросил сына внимательно выслушать его: «Пора узнать: у тебя был старший брат. Его похитили за два года до твоего рождения. Мы с ног сбились в поисках – напрасно. Однако надежда разыскать его осталась, ибо он был довольно большой, когда произошло похищение и уже знал своё имя». – «Как же зовут брата? Я немедленно примусь за поиски!» – «Да, знай – Акбек (Белый властитель). Я намеренно дал вам такие имена, надеясь, что вы соедините крепость-твёрдость камня и железа, станете в единстве несокрушимыми. Поэтому твой кровный святой долг – разыскать Акбека, если, конечно, он жив». Такое наставление, пожалуй, было излишне: по вспыхнувшим огнём глазам сына Таргын-батыр увидел: тот мгновенно загорелся желанием приняться за поиски исчезнувшего: «О, брат! Будет кому прикрывать спину в сражениях!» – «Кстати, ты удачно напомнил о спине. Под левой лопаткой у Акбека темнело большое коричневое родимое пятно, почти круглое – именно такого, я думаю, ни у кого нет». – «Запомню, хотя было бы лучше, если б располагалось на более видном месте». – «Оно не советовалось с нами, где расположиться». – «Конечно, конечно, это я так, от восторга». – «Впервые вижу тебя восторженным». – «Восторгаться рано. Вначале надо достигнуть цели». Отец и сын, умолкнув, погрузились в думы. Оба пытались представить себе пропавшего. То и другое было невозможно. Акбека сейчас вряд ли узнала бы Тахмина, родная мать, будь жива и доведись увидеть старшего сына.

7

Нуролла всё чаще замечал на узких улочках Яс белолицую тоненькую застенчивую девушку, почти девочку, покрытую платком, в длинном платье. Она тоже выделила его из попадавшихся на глаза юношей. При встречах опускала глаза, спешила поскорее удалиться. Нуролла чувствовал: неравнодушна к нему. Однажды остановил: «Меня зовут Нуролла, а тебя?» – «Раушан». – «Я хотел бы встретиться с тобой вечером, поговорить кое о чём. Подходи к мечети». Раушан в ответ лишь мило улыбнулась.

– Что тебя позабавило?

– Я слышала рассказы бабушки и матери о взрослых отношениях. Знаю, нравясь, назначают свидания. Но впервые слышу, чтобы встречу назначили у святого места.

– А разве любовь и семья – не святое?

– Для меня – да.

– Для меня – тоже. Так придёшь?

– Обязательно.

Вечером, у мечети, Нуролла расспросил Раушан о её жизни и заботах, рассказал о себе. Сообщил о намерении уехать в скором времени на учёбу. Этим и объяснил, почему хочет задать важный вопрос: «Раушан, будешь меня ждать?» – «Нуролла, я буду ждать тебя, сколько понадобится». – «В отлучке я буду думать о тебе, Раушан». – «Я тоже – о тебе, Нуролла». – «Желаю счастья, Раушан». – «До счастливой встречи, Нуролла».

Аль-Халел КАРПЫК

(Продолжение следует)

TANTUNI
Cafe 33
FISH & MEAT
+7(707) 766 57 19
cafe33.almaty
г.Алматы, Абылай Хана 68

HÄUSLER
Тұрмыстық техника және электроника
ҮЙІҢІЗ ҮШІН
СЕНІМДІ САПА
Заманауи технологиялар,
сенімділік және әр бөлшектегі стиль.
СЕНІМДІЛІК
Ұзақ мерзімді жұмыс
бұл біздің кепілдігіміз
ТЕХНОЛОГИЯ
Инновациялық шешімдер
сіздің қолайлылық үшін
СТИЛЬ
Заманауи дизайн
сіздің үйіңізді үйлесімі
КІР ЖУҒЫШ МАШИНАЛАР
Тиімділік және киімге
ұқыпты күтім
ЫДЫС ЖУҒЫШ МАШИНАЛАР
Таза ыдыс – қосымша
күш салмай-ақ
ПЕШТЕР
Кез келген рецептке
тамаша нәтиже
ҰСАҚ ТЕХНИКА
Ыңғайлы, практикалық
және әр күнде қажет
+7 (700) 252-10-10
Байланыс телефоны
Алматы қ.,
Райымбек даңғылы, 223Д
Қазақстан
РЕСМИ ӨКІЛ
«REGNUM» LLP
БІЗ ӘЛЕУМЕТТІК
ЖЕЛІЛЕРДЕМІЗ
hausler_tehnika
Instagram
HauslerTehnika
YouTube
hausler.com.kz
Ресми сайт
САПАЛЫ ҚЫЗМЕТ –
БІЗДІҢ БАСТЫ БАҒЫТЫМЫЗ!
Кез келген сұрағыңызға қуана
жауап береміз!

Re Active international
CHECK-UP
КОМПЛЕКСНОЕ
ОБСЛЕДОВАНИЕ
ОРГАНИЗМА
Консультации врачей
Лабораторные анализы
УЗИ и функциональная
диагностика
DIRECT BILLING
Работаем по системе прямых расчётов
со страховыми компаниями
Allianz Care
cigna healthcare
Bupa
+7 (775) 740 14 05
+7 (708) 290 26 58
info@reactiveclinic.kz
Гоголя 95/70, Алматы, Казахстан
instagram:
@reactive_clinic
веб-сайт:
reactiveclinic.kz

AST
METAL CONSTRUCTION
METAL KONSTRÜKSİYON VE ÜNİVERSAL YAPILAR /
МЕТАЛЛОКОНСТРУКЦИИ И УНИВЕРСАЛЬНЫЕ СООРУЖЕНИЯ
Çelik Karkas Yapılar
Стальные каркасные здания
Cam Kanopiler ve Girişler
Стеклянные козырьки и входы
Endüstriyel Hangarlar Промышленные ангары
Ana Hizmetler:
• Metal Konstrüksiyon,
• Üniversal Yapılar,
• Ferforje,
• Cephe Sistemleri,
• Çelik Binalar,
• Sanayi Tesisleri
Основные услуги:
• Металлоконструкции,
• Универсальные сооружения,
• Кованые изделия,
• Фасадные системы,
• Стальные здания,
• Промышленные объекты
İLETİŞİM / КОНТАКТЫ
ahmttskrn50@gmail.com
too_astmetal@mail.ru
+77750698177
Adres: Seyfullina Caddesi, Bina 410/78, Daire/İş Yeri 4,
Posta Kodu 050016, Almati, Kazakistan
Адрес: Проспект Сейфуллина, дом 410/78, н.п. 4,
почтовый индекс 050016, Алматы, Казахстан

Аль-Халел КАРПЫК (КАРПЫКОВ) — известный казахстанский писатель, журналист, публицист, деятель культуры и общественный деятель, академик, профессор филологии и политологии, а также лауреат международной литературной премии имени Х.А. Ясави и наград.

Основные факты деятельности:

Литературное творчество: Известен как писатель-идеалист и историк. В 1990-х годах он основал просветительскую серию книг «Звезды Казахстана». Среди его известных публицистических трудов — книги «Белая кость прошлого: Наши современники», «Импрам, достойный миров. Наши современники», «За сплочённость, процветание тюркского мира и мира, в целом» и «Абай. Наследники. На перепутье...»

Издательская и общественная деятельность: В 1992 году учредил Международное информационное агентство «Аль-Халел», занимавшееся рекламной и издательской деятельностью в Алматы. В разные годы сотрудничал с Представительством ООН по правам человека в Казахстане и Центральной Азии, а также работал в Союзе компаний «PARASAT GROUP».

Образование: Окончил факультет журналистики КазГУ имени С.М. Кирова (ныне КазНУ им. аль-Фараби).

Вырос в семье известных людей Жылкайдара Карпыкова и Дины Рахметовой, вместе с девятью старшими и младшими братьями. Сам Аль-Халел активно делится заметками о культуре, истории Казахстана, тюркского мира и личной жизни в своих социальных сетях.

Уважаемый Аль-Халел Карпык!

Коллектив газеты «Турки алеми» (Тюркский мир) от всего сердца поздравляет вас с прекрасным 75-летним юбилеем!

Эта солидная дата – символ огромного жизненного и творческого багажа, глубокой мудрости и непрерывного вдохновения. Как истинный мастер слова, вы создаёте произведения, которые находят живой отклик в сердцах многих тысяч читателей, учат добру, свету и искренности. Ваш вклад в культуру и литературу бесценен.

Мы искренне желаем вам крепкого здоровья, бодрости духа и неиссякаемой творческой энергии. Пусть Муза никогда не покидает вас, а каждое новое слово ложится на бумагу легко, точно и вдохновенно. Желаем тепла и уюта вашему дому, верных друзей рядом, внимания близких и искренней радости в каждом дне. Пусть ваша жизнь будет наполнена гармонией, а творчество продолжает радовать наш общий мир!

С глубоким уважением и наилучшими пожеланиями,
коллектив газеты «Турки алеми» (Тюркский мир)
Максутхан Жакуп,
первый представитель Тюрксой в Казахстане,
член Союза писателей Евразии,
член Союза писателей Казахстана

ПРИТЯГАТЕЛЬНАЯ СИЛА ЯСАВИ

Любовь Доброта

Южный Казахстан называют духовной колыбелью казахов. И это не случайно, ведь здесь расположены одни из самых значимых памятников археологии и архитектуры, упоминания о которых встречаются в тюркских, арабских и персидских летописях. На учёт в ЮКО взят 1 281 объект историко-культурного наследия. Однозначно: ни в одном другом регионе страны нет такого их количества. И можно только догадываться, насколько сложно было членам рабочей группы составлять список сакральных мест для внесения в реестр «Сакральный Казахстан». В итоге в него включили 100 объектов, отобрав самые-самые.

Святыни Сайрама, городище Отрар и мавзолей Арыстанбаб, мавзолей Ходжи Ахмеда Ясави, ставший первым казахстанским объектом, внесённым в Список культурного наследия ЮНЕСКО, мавзолеи Аппак-Ишана и Турбат, Домалакана и Байдибек-ата... Все они сегодня, как и много веков назад, почитаемы и активно посещаемы паломниками и туристами из многих стран. При этом дать однозначный ответ на вопрос, какие из них наиболее интересны и для науки, и для развития туризма, не берётся ни один археолог, историк или краевед.

Взять для примера тот же сырдарьинский регион, начинающийся в Сайраме и заканчивающийся в Сауране. На этом участке, протяжённость которого составляет пару сотен километров, расположены яркие памятники городской культуры. Тут уже открыто достаточно много объектов мирового значения, включая Боржарский могильник, городища Жуантобе, Караспан. Они частично законсервированы и ждут своего часа, когда их превратят в музеи под открытым небом.

Центр духовного единения

Туркестан, основанный более полутора тысяч лет назад, нынешним летом стал самым популярным для посещений древним историческим городом в СНГ. К такому выводу пришли туроператоры, проанализировав предложения туров и данные региональных туристических офисов. В этом рейтинге Туркестан обошёл Самарканд и Бухару.

Это служит предметом особой гордости, но не вызывает удивления у южан. Потому что в нашей республике нет другого такого архитектурного комплекса, который мог бы своим величием, духовностью и исторической ценностью сравниться с мавзолеем Ходжи Ахмеда Ясави. Хотел бы того кто-то или нет, а Туркестан живёт в сердцах людей как духовный центр. И не только казахстанцев, но и жителей всех тюркоязычных государств. Он хорошо известен всему миру. Священная земля тесно связана с событиями, оказавшими огромное влияние на историю.

Более одного миллиона туристов и паломников из самых разных стран мира ежегодно посещают древний город, постепенно превращающийся в туристический центр. Начало этому процессу, бесспорно, положило празднование юбилея Туркестана. Молодое независимое государство с размахом отметило в октябре 2000 года полуторатысячелетний день рождения своей древней столицы. Президент Нурсултан Назарбаев заявил тогда, что берет возрождение города под свой контроль.

Столь повышенное внимание со стороны руководства страны позволило решить комплекс градостроительных, социальных, культурно-исторических и архитектурных проблем, накопленных десятилетиями. На тот момент старый мавзолей стоял одиноко на окраине города. Да собственно, и говорить о Туркестане как о городе можно было лишь с большой натяжкой. Скорее, это была большая деревня, не имеющая возможности предоставить паломникам и гостям элементарных удобств.

Благодаря ходатайству Главы государства юбилей города был включён в календарь знаменательных дат ЮНЕСКО. А спустя несколько лет мавзолей занял достойное место в Списке Всемирного культурного наследия ЮНЕСКО. Празднование, проводившееся под его эгидой, стало своего рода отправной точкой для реставрации памятников археологии, архитектуры и истории, благоустройства города и привлечения туристов.

За годы независимости город преобразился до неузнаваемости. Стиль невыпячивания, соподчинённости, который архитекторы выбрали доминантой при проведении реконструкции Туркестана, позволил модернизировать город, не забывая о главном – уважении к святыне.

Новь Туркестана и его древняя история удивительно сочетаются. И это понимает каждый, кто соприкасается с городом. Красивые ровные и широкие улицы, выложенные плиткой тротуары, супермаркеты и кафе, фешенебельные гостиницы и музеи, театр и арт-объекты – таков Туркестан сегодня. И над всем этим достоянием цивилизации возвышается мавзолей, простоявший шесть веков и до сих пор поражающий своей монументальностью и великолепием.

Великий туристический путь

Через Туркестан проходили караваны Великого шёлкового пути, не только насыщая город заморскими товарами, но и обогащая культурами других стран и цивилизаций. Этот город и сейчас считается духовной столицей нашей страны, пленяя своей неповторимой аурой и историей, которая являет себя на каждом шагу.

Фото: https://dknews.

КӨШПЕНДІЛЕР ОЙЫНДАРЫ – РУХ ПЕН КҮШ МЕКТЕБІ

Көшпелі өркениеттің тарихына көз жүгіртсек, ат үстіндегі өнер, күрес, садақ ату, күш сынасу секілді спорттық дәстүрлердің халық өмірімен біте қайнасқанын көреміз. Кең далада тіршілік еткен ата-бабамыз үшін дене дайындығы жай ғана спорттық жаттығу емес, өмірдің өз талабы болды. Атқа міну, ұзақ жол жүру, аңшылықпен айналысу, ел мен жерді қорғау, түрлі сайыстарда күш сынасу адамнан төзімділікті, ептілікті, батылдықты және шапшаңдықты талап етті. Сондықтан ұлттық ойындардың бойында халқымыздың тұрмыс-тіршілігімен қатар, ерлік пен елдікке негізделген тәлім-тәрбиесі де сақталды.

Бүгінде ата-бабадан қалған осы дәстүр жаңа дәуірде жаңғырып, халықаралық деңгейге көтеріліп келеді. Соның айқын дәлелі – Дүниежүзілік көшпелілер ойындары. 2026 жылғы VI Дүниежүзілік көшпелілер ойындары Қырғызстанда 31 тамыз бен 6 қыркүйек аралығында өтіп, 104 елдің өкілін бір арнаға тоғыстырды. Бұл – ұлттық спортты дәріптейтін бәсеке ғана емес, көшпелі халықтардың тарихи жады мен мәдени құндылықтарын әлемге танытатын ірі халықаралық алаң.

Спорт маманы ретінде мен үшін көшпелілер ойындарының мәні ең алдымен адамның дене қуаты мен рухани беріктігін қатар қалыптастыруымен құнды. Өйткені ұлттық спорт түрлерінің әрқайсысында дене дайындығымен бірге мінез, ерік-жігер, тәртіп және жауапкершілік сыналады. Қазақ күресінде күшпен қатар әдіс пен тактика қажет болса, ат үстіндегі сайыстарда тепе-теңдік пен шапшаңдық маңызды. Садақ атқан мергеннен дәлдікпен бірге сабыр мен зейін талап етіледі. Ал тоғызқұмалақ адамды есепке, ойлануға, қарсыластың әрекетін алдын ала болжауға үйретеді.

Таяқ тарту да халқымыздың күш сынасу дәстүрінің өзіндік үлгісі. Сырт көзге қарапайым көрінгенімен, бұл ойын қатысушыдан күшті дұрыс бөлуді, денені тұрақты ұстауды, қарсыластың әрекетін сезінуді және шешімді сәтте өз мүмкіндігін тиімді пайдалануды талап етеді. Мұндай жаттығулар адамның күшін ғана емес, табандылығы мен психологиялық тұрақтылығын да шыңдайды. Жеңіске жету үшін бар күшті бір сәтте жұмсау жеткіліксіз – күшті дұрыс басқару, сабыр сақтау және қарсы әрекетке уақытында жауап беру қажет.

Бұл қасиеттердің барлығы болашақ құқық қорғау қызметкері үшін аса маңызды. **ҚР ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының курсанттары** үшін дене даярлығы – оқу бағдарламасының бір бөлігі ғана емес, болашақ кәсіби қызметке дайындықтың маңызды негізі. Қызметтік міндет барысында маман күтпеген жағдайға кезігуі мүмкін. Осындай сәтте оның дене дайындығымен қатар, суыққанды болуы, батыл шешім қабылдауы, өз әрекетін бақылауы және психологиялық тұрғыдан тұрақты болуы шешуші рөл атқарады.

Сондықтан ұлттық спорт түрлерін курсанттардың дене даярлығымен ұштастырудың тәрбиелік мәні ерекше. Қазақ күресі курсантты қарсыластың қимылын бақылауға, әдісті дер кезінде таңдауға және соңына дейін күресуге үйретеді. Таяқ тарту күшті тиімді пайдалануға және төзімді болуға баулиды. Садақ ату зейінді шоғырландыру мен дәлдікті қалыптастырады. Ат спорты батылдық пен тепе-теңдікті, ал тоғызқұмалақ байыппен ойлап, дұрыс шешім қабылдауды дамытады.

Шын мәнінде, **спорт алаңындағы мінез – қызметтегі мінездің мектебі.** Жаттығуға уақытында келу, талапты орындау, қарсыласты құрметтеу, жеңілісті мойындай білу, қателіктен сабақ алу және жеңіске еңбектің арқасында жету – курсанттың бойында тәртіп пен жауапкершілікті қалыптастыратын құндылықтар.

Құқық қорғау саласында қызмет ететін маманның міндеті – тек заң талаптарын білу емес, қажет жағдайда азаматтардың қауіпсіздігін қорғауға дайын болу. Мұндай жауапты қызмет кәсіби біліммен бірге мықты дене дайындығын, ерік-жігерді және Отан алдындағы жауапкершілікті талап етеді. Осы тұрғыдан алғанда ұлттық спорттың тәрбиелік әлеуеті өте жоғары.

Патриоттық тәрбие де осындай күнделікті жұмыстан басталады. Өз халқының тарихын, салт-дәстүрін, ұлттық ойындарын білетін жас өзінің ұлттық болмысына құрметпен қарайды. Ал ұлттық мұраны спорт арқылы сезіну – патриоттық сезімді сөзбен емес, әрекет арқылы қалыптастырудың тиімді жолы. Курсант үшін бабалар дәстүрін білу – тарихты құрметтеу болса, оны спортта жалғастыру – сол мұраға деген жауапкершіліктің бір көрінісі.

Дүниежүзілік көшпелілер ойындарының жастар үшін тағы бір маңызы – ұлттық спорттың заманауи қоғамда да өз орнын жоғалтпағанын көрсетуі. Бүгінгі жас ұрпақ көкпарды, қазақ күресін, тоғызқұмалақты, садақ атуды немесе таяқ тартуды тек өткеннің белгісі ретінде емес, халықаралық жарыс деңгейіндегі спорт түрі ретінде қабылдай бастады. Бұл ұлттық дәстүрдің жаңа буынмен қайта қауышып, жаңа мазмұнда жалғасып келе жатқанын көрсетеді.

Біздің міндетіміз – атадан балаға жеткен ұлттық ойындарды сақтап қана қою емес, олардың тәрбиелік мүмкіндігін тиімді пайдалану. Өйткені ұлттың күші оның тарихи жадында, ал сол жадты болашаққа жеткізетін негізгі күш – жас ұрпақ.

Сондықтан курсанттарды даярлауда ұлттық спортқа ден қоюдың мәні терең. Бүгін спорт залында жаттығып, белдесіп, күш сынасып, нысана көздеген жас ертең ел тыныштығын қорғауға аттанады. Оның бойындағы тәртіп, батылдық, төзімділік, жауапкершілік пен жеңіске деген жігер кәсіби қызметінде де көрініс табады.

Қорыта айтқанда, Дүниежүзілік көшпелілер ойындары – спорттық жарыстан әлдеқайда кең ұғым. Ол ұлттық мұраны жаңғыртып қана қоймай, жас ұрпақты шынықтыратын, жігерлендіретін және елдік санаға тәрбиелейтін маңызды мәдени-спорттық құбылыс. Көшпенділерден жеткен спорттық дәстүр бүгінгі курсанттың дене дайындығымен сабақтасып, жаңа ұрпақтың бойында жалғасып келеді.

Нағыз қорғаушыға тек мықты дене емес, мықты рух керек. Ал рухы мықты азамат елін де, жерін де, кәсіби антын да адал қорғайды.

Көшпенділер ойындары – ата-бабадан қалған спорт қана емес, күшті дене, берік мінез және Отанға адал қызмет рухын қалыптастыратын үлкен мектеп.

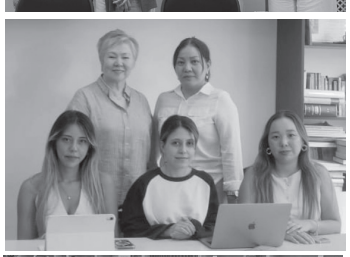
ҚР ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы
Дене даярлығы кафедрасының оқытушысы Б.Б.Тельтаев

ТҮРКІ ӘЛЕМІНІҢ БОЛАШАҚ ҒАЛЫМДАРЫ

Түркия Республикасы, Стамбұл қаласындағы Мимар Синан Гүзел Санатлар университетінің Түрік тілі мен әдебиеті бөлімінің магистранттары Филиз Язар, Өзге Эрел және Сухейла Йигит ғылыми-зерттеу жұмыстарымен Алматы қаласына келді. Жас зерттеушілердің негізгі мақсаты – қазақ халқының мәдениеті, салт-дәстүрі, әдет-ғұрпы мен рухани мұрасы туралы деректер жинап, ғылыми жұмыстарын толықтыру. Алматыда болған уақытында олар бірқатар ғалымдармен және мәдениет саласының мамандарымен кездесіп, құнды ақпараттар алып, өзара тәжірибе алмасты. Бауырлас Түркия елінен келген жас ғалымдардың қазақ мәдениетіне деген қызығушылығы мен халқымызға деген құрметі ерекше қуантты. Мұндай кездесулер екі ел арасындағы ғылыми және мәдени байланысты одан әрі нығайта түсетіні сөзсіз. Зерттеу жұмыстары барысында жас магистранттар қажетті деректер мен материалдар жинақтады. Сонымен қатар, Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінің Шығыстану факультеті, Сирек кездесетін жазбалар зерттеу орталығына барып, құнды мәліметтермен танысты. Орталық директоры, ф.ғ.к. профессор Зүбайда Шадкам Ханыммен кездесіп, қазақ мәдениеті мен жазба мұраларына қатысты маңызды ақпараттар алды. Ғылыми сапар аясында магистранттар Қазақстан Республикасының Ұлттық кітапханасына барып, кітапхана қорымен танысып, зерттеу жұмыстарына қажетті әдебиеттермен жұмыс жасады. Осы ғылыми сапардың өтуіне өз үлесін қосып, жас зерттеушілерге қолдау көрсеткен Түркі халықтарының мәдениет қорының өкілі Ахмет Дағдұран Мырзаға, Жүнісова Дариға Ханымға, Зүбайда Шадкам Ханымға, Қанат Аширқұловқа жас зерттеушілерге көрсеткен қолдауларына, құнды ақпараттарына, ғылыми бағыт-бағдары мен ақжарма ниеттері үшін алғыс айтамыз. Болашақ Түркі әлемінің ғалымдарын дайындап, олардың ғылым жолындағы ізденістеріне бағыт беріп жүрген Шұруби Ханымның еңбегіне ерекше құрмет білдіреміз. Осындай ғылыми кездесулер мен мәдени байланыстар қазақ-түрік арасындағы бауырластықты нығайтып, ортақ түркі мұрасын бірге зерттеуге үлкен мүмкіндік береді. Екі елдің жас ғалымдары арасындағы мұндай байланыстар алдағы уақытта да жалғасын тауып, жаңа ғылыми ізденістерге жол аша берсін.

Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университетінің аға оқытушысы Анар Бабжанова

ӘЛ-ФАРАБИ МҰРАСЫНАН – ЖАҺАНДЫҚ БОЛАШАҚҚА

Әбу Насыр әл-Фараби білім мен ғылымды адамзат дамуының ортақ игілігі ретінде қарастырған ұлы ойшыл. Оның мұрасы ғасырлар бойы түрлі мәдениеттер мен ғылыми дәстүрлерді байланыстырып келеді. Бүгін осы идея заманауи университеттің жаңа форматында жалғасуда.

ҚазҰУ-дың халықаралық әріптестігі – Қазақстан ғылымын әлеммен байланыстыратын, шетелдік тәжірибені елге әкелетін, студенттер мен зерттеушілерге жаңа көкжиек ашатын академиялық көпір.

Бұл көпірдің бір жағында – Қазақстанның ғылыми дәстүрі мен ұлттық интеллектуалдық капиталы. Екінші жағында – әлемдік ғылымның жаңа идеялары, технологиялары мен академиялық мектептері. Ал оларды байланыстыратын негізгі күш – білім, ғылым және халықаралық ынтымақтастық.

ҚазҰУ-дың халықаралық стратегиясының басты мәні де осында әлемдік университеттермен қатар даму ғана емес, Қазақстанның білім мен ғылымдағы әлеуетін әлемге таныту.

Халықаралық серіктестік – университеттің жаһандық беделін айқындайтын стратегиялық ресурс. Бүгінгі жоғары білім кеңістігінде университеттің әлеуеті оның аудиториялары мен зертханаларының санымен ғана өлшенбейді. Нағыз заманауи университет – әлемдік ғылыми қауымдастықпен еркін диалог құра алатын, білім алушысына халықаралық мүмкіндік ұсынатын, ал өз елінің ғылыми және зияткерлік әлеуетін жаһандық кеңістікке шығаратын ашық академиялық орталық.

ҚазҰУ-дың халықаралық байланыстарының дамуы 2026 жылы да жалғасын тапты.

2026 жылы 29-маусымда Үрімшіде өткен халықаралық конференция барысында ҚазҰУ мен Шыңжаң медициналық университеті магистратура және докторантура деңгейінде қосдипломды бірлескен бағдарламаларды іске асыру туралы келісімге қол қойды. Жоба екі университет арасындағы ғылыми байланысты тереңдетіп, медицина саласында жоғары білікті мамандар даярлауға бағытталған.

ҚазҰУ-дың халықаралық серіктестік картасында Солтүстік Америка мен Оңтүстік Азия бағыттарының да өзіндік орны бар.

2025 жылдан бастап ҚазҰУ АҚШ-тың 19 университетімен, сондай-ақ Үндістанның 10 жоғары оқу орны мен институтымен академиялық және ғылыми байланыстар жүргізіп келеді.

Университеттің халықаралық серіктестік саясаты оның жаһандық рейтингтердегі көрсеткіштерімен де үндеседі.

Бір студенттің шетелдік университетте тағылымдамадан өтуі – бір мүмкіндік. Шетелдік профессордың ҚазҰУ аудиториясында дәріс оқуы – екінші мүмкіндік. Екі университеттің бірлескен зерттеуі – жаңа ғылыми байланыс. Ал әлемнің ондаған елінен келген студенттердің бір кампуста білім алуы – Қазақстанның жоғары білім саласының халықаралық кеңістіктегі көрінісі. Осы үдерістердің барлығы біріге отырып, университеттің халықаралық имиджін қалыптастырады.

ҚазҰУ, Түркітану және тіл теориясы кафедрасының аға оқытушысы,
Абдуллаева Фариза Муратбекқызы
ҚазҰУ, Түркітану және тіл теориясы кафедрасының PhD докторы

Қанат АЛТЫНБЕК
Жазушы, зерттеуші,
Қазақстан Жазушылар одағының мүшесі,
ҚР Ұлттық кітапханасының Ғалым хатшысы,
Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, PhD докторанты

Тарихы тағдырлас, әдебиеті
ҚОС ХАЛЫҚТЫҢ ӘДЕБИ

(Қазақ-өзбек әдеби байланыстары туралы Ташкент қаласында өткен «Түркі әлемінің рухани мұрасы: Өзбекстан және Қазақстан жазушылары форумында оқылған баяндама)

Қаламмен кім тірілтсе бұрынғыны,
Сырылар кереметтің шымылдығы.
Әлішер НАУАИ

«Көршіні Құдай қосады» деген дана халқымыздың сөзі бар. Бұл – географиялық жақындықты ғана емес, тағдыр мен тарих тоғыстырған халықтардың өзара рухани байланысын терең танытатын тағылымды ұғым. Қазақ пен өзбек – ғасырлар бойы Ұлы Дала мен Мәуереннахр кеңістігінде қатар ғұмыр кешіп, тарихи тағдырлары тоғысқан, мәдениеті мен әдебиеті өзара ықпалдасқан бауырлас халықтар. Екі елді жақындастыратын ортақ құндылықтар тарих, әдебиет, өнер, ғылым және қоғамдық-саяси байланыстармен ғана шектелмейді. Оның ар жағында ғасырлар бойы қалыптасқан терең рухани сабақтастық, дүниетанымдық үндестік және ортақ мәдени жады жатыр.

Географиялық шекаралар мемлекеттердің аумағын айқындағанымен, халықтардың рухани кеңістігін бөліп тастай алмайды. Бүгінде Қазақстан мен Өзбекстанның шекарасын темір қоршаулар белгілегенімен, екі елдің тарихи жадын, мәдениетін, әдебиетін және рухани дүниесін бір-бірінен ажырату мүмкін емес. Өйткені халықтар арасындағы шынайы жақындық картадағы шекарамен емес, жүрекке орныққан тарихи жадымен, ортақ құндылықтармен және ғасырлар бойы жалғасқан мәдени сұхбатпен өлшенеді.

Қазақ пен өзбек әдеби-мәдени байланыстарының тамыры тым тереңде жатыр. Оның бастауларын түркі-мұсылман өркениетінің ортақ кеңістігінен, ғылым мен философия, әдебиет пен өнер қатар өркендеген ортағасырлық мәдени орталардан көреміз. Әбу Насыр әл-Фараби, Мір Әлішер Науаи, Захириддин Мұхаммед Бабыр сынды ұлы ойшылдар мен қаламгерлердің мұрасы – бір ғана халықтың рухани қазынасы емес, күллі түркі дүниесіне ортақ өркениеттік құндылық. Олардың шығармашылық әлемі кейінгі дәуірлердегі қазақ-өзбек әдеби байланыстарының берік рухани негізін қалыптастырды.

Бұл сабақтастық ғасырлар өте жаңа сипаттармен толығып отырды. Мәселен, Машраб пен Бұқар жырау шығармашылығындағы сопылық дүниетаным мен жыраулық поэзияның үндестігі – екі халық әдебиетіндегі рухани-этикалық ізденістердің жақындығын аңғартатын маңызды құбылыс. Екі ақын да адам табиғаты, ар-ождан, иман, дүние мен ақырет, елдік пен адамдық тәрізді іргелі мәселелерді поэзияның өзегіне айналдырып, сөз өнерін рухани тәрбие құралы деңгейіне көтерді.

Ал Мұқимий мен Дулат Бабатайұлы шығармашылығынан қоғамдағы әлеуметтік қайшылықтарды өткір сынау, халықтың тұрмыс-тіршілігіне алаңдау, адамдық қасиеттерді қорғау және әділетті қоғамды аңсау секілді ортақ сарындарды байқауға болады. Бұл – әдебиеттің белгілі бір дәуір шындығын бейнелеумен қатар, халықтың әлеуметтік санасын оятатын қуатты рухани күш болғанын көрсетеді.

Фурқат пен Шәкәрім шығармашылығындағы үндестік те назар аударуға тұрарлық. Екі қаламгердің поэзиясынан ойшылдық пен ағартушылық ұстаным, білім мен ғылымға үндеу, адамды рухани жетілдіру идеясы айқын көрінеді. Олар өз дәуірінің қоғамдық мәселелеріне сырттай бақылаушы ретінде емес, елінің болашағына алаңдаған ойлы азамат ретінде қарады. Сондықтан олардың шығармалары белгілі бір тарихи кезеңнің шеңберінде қалмай, адамзаттық құндылықтар тұрғысынан да маңызды.

Сол секілді Агахий мен Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы шығармашылығындағы Шығыс әдебиетінің дәстүрін жалғастыру, тарихи дерек пен көркем сөзді сабақтастыру, халықтың рухани мұрасын жинақтап, кейінгі ұрпаққа жеткізу ұстанымдары да қазақ-өзбек әдебиеттерінің арасындағы терең шығармашылық байланысты аңғартады. Бұл үндестіктерді кездейсоқ ұқсастық ретінде қарастыру жеткіліксіз. Олар – ғасырлар бойы біртұтас мәдени-өркениеттік кеңістікте дамыған халықтардың рухани дүниесіндегі ортақ бастаулардың көрінісі.

Осы тұрғыдан келгенде, қазақ пен өзбек әдебиетін өзара сабақтастықта қарастыру – екі елдің әдеби тарихын ғана зерттеу емес, тұтас Орталық Азиядағы түркі халықтарының рухани байланыстары мен мәдени ықпалдастығының заңдылықтарын тануға мүмкіндік береді. Әдебиет – халықтар арасындағы тарихи байланысты сақтап қалатын ең қуатты рухани көпірлердің бірі. Ал қазақ-өзбек әдеби байланыстары сол көпірдің ғасырлар бойы үзілмей келе жатқанын дәлелдейді.

Осы рухани сабақтастықтың биік белестерінің бірі – Абай Құнанбайұлының шығармашылық мұрасы. Абайды қазақ пен өзбек әдебиетін жалғастырып тұрған алтын арқау деп атауға толық негіз бар. Оның адамгершілік, білім, ғылым, еңбек, әділет, ар-ұят туралы философиялық ойлары ұлттық шеңберден асып, жалпыадамзаттық мазмұнға ие болды. Абай мұрасы өзбек оқырманына да етене таныс әрі жақын. Сондықтан ұлы ақынның шығармашылығы екі халықтың рухани дүниесін жалғаған мызғымас алтын көпір ретінде бүгін де өз маңызын жойған жоқ.

Қазақ пен өзбек арасындағы әдеби-мәдени байланыстардың тарихына тереңірек үңілген сайын, біз екі халықтың бір-біріне қаншалықты жақын екенін ғана емес, олардың рухани әлемінің қаншалықты терең тамырлас екенін де аңғарамыз. Бұл – өткеннің еншісінде қалған тарих емес, бүгінгі мәдени және ғылыми сұхбатты жаңа деңгейге көтеруге мүмкіндік беретін тірі рухани мұра.

Қазақ пен өзбек арасындағы рухани-мәдени сабақтастықтың беріктігін нақтылай түсетін тарихи оқиғалардың бірі – 2018 жылдың Қазақстандағы Өзбекстан жылы болып жариялануы. Бұл бастама екі мемлекет арасындағы саяси-экономикалық байланыстарды ғана емес, мәдениет пен әдебиет, ғылым мен білім салаларындағы өзара ықпалдастықты жаңа деңгейге көтерді. Аталған жыл бауырлас екі халықтың ғасырлар бойы қалыптасқан рухани жақындығын қазіргі заман талабына сай жаңғыртып, мәдени дипломатияның мазмұнын тереңдете түсті.

Осы кезеңдегі маңызды қадамдардың бірі – 2018 жылғы 13 наурызда Өзбекстан Республикасының Президенті Шавкат Мирзиёевтің қазақтың ұлы ақыны, ойшыл Абай Құнанбайұлының шығармашылық мұрасын Өзбекстанда кеңінен зерттеу және насихаттау туралы қаулыға қол қоюы болды. Бұл шешім – Абай феноменінің тек қазақ әдебиеті аясындағы құбылыс емес, бүкіл түркі халықтарының, соның ішінде өзбек халқының рухани даму тарихымен сабақтас ірі мәдени құндылық екенін ресми деңгейде мойындаудың айқын көрінісі.

Қаулыда Абай Құнанбайұлының есімі мен шығармашылық мұрасы қазақ халқының ғана емес, барша түркі жұртының рухани тарихында өшпес із қалдырғаны атап көрсетіледі. Сонымен қатар ұлы ойшылдың мұрасы қазақ-өзбек достығы мен бауырластығын нығайтуға қызмет ететін маңызды рухани дәнекер ретінде бағаланады. Бұл – Абай шығармашылығына берілген жоғары баға ғана емес, екі халықтың мәдени үндестігін тереңдетуге бағытталған стратегиялық мәні бар қадам.

Құжаттың мазмұнына назар аударсақ, Өзбекстан қоғамының қазақ әдебиеті мен өнерін тереңірек тануына жағдай жасау, мәдени-гуманитарлық байланысты кеңейту және Абай мұрасын жүйелі түрде зерттеп, насихаттау міндеттері алға қойылғанын көреміз. Осы мақсатта Абай шығармашылығын зерттеу мен насихаттауға арналған ұйымдастыру комитетін құру, ақынның «Таңдамалы» шығармалар жинағын және «Өзбек-қазақ әдеби байланыстары» атты әдеби-сараптамалық мақалалар жинағын әзірлеп, жарыққа шығару көзделді.

Мұның өзі Абай мұрасын бір реттік мәдени шара деңгейінде ғана емес, ғылыми-зерттеу және әдеби-ағартушылық бағыттағы тұрақты жұмыс жүйесіне айналдыруға деген ұмтылысты аңғартады. Өйткені ұлы тұлғаның шығармашылығын насихаттау – оның өлеңдерін оқумен немесе мерейтойлық іс-шаралар өткізумен шектелмейді. Абайдың философиялық ойларын, адамгершілік қағидаларын, ағартушылық ұстанымдарын және эстетикалық көзқарастарын ғылыми тұрғыдан зерделеу арқылы ғана оның рухани мұрасының шынайы мәнін кейінгі ұрпақ санасына сіңіруге болады.

Қаулыда белгіленген тағы бір маңызды бағыт – жыл сайын 10 тамызда, Абайдың туған күніне орай Ташкент қаласындағы ақын ескерткіші жанында арнайы мәдени іс-шаралар өткізу. Бұл бастама Абай есімінің Өзбекстанның қоғамдық-мәдени кеңістігіндегі орнының айрықша екенін көрсетеді. Ташкент төрінде бой көтерген Абай ескерткіші – бір ақынға қойылған ескерткіш қана емес, қазақ пен өзбек халықтарының рухани жақындығының, әдеби байланысының және ортақ мәдени құндылықтарының символы.

Сондай-ақ оқушылар мен студенттер арасында «Абай шығармаларының білгірі» атты шығармашылық байқаулар ұйымдастыру, ақынның өмірі мен шығармашылығына арналған мақалалар мен телерадио материалдарын әзірлеу, мектептерде, жоғары оқу орындарында, әскери бөлімдер мен еңбек ұжымдарында тақырыптық әдеби-мәдени кештер өткізу сияқты бастамалардың қарастырылуы – Абай мұрасын халықтың әртүрлі әлеуметтік топтарына кеңінен танытуды көздеген жүйелі мәдени-ағартушылық саясаттың көрінісі.

Осыдан-ақ Абай шығармашылығының Өзбекстандағы қабылдану ауқымын аңғаруға болады. Ұлы ақынның мұрасы көрші елдің әдеби қауымы үшін ғана емес, жас ұрпақтың рухани тәрбиесіне, білім мен ғылымға деген көзқарасын қалыптастыруға ықпал ететін құндылық ретінде бағаланған.

Бұл ретте Абайдың Өзбекстандағы рухани биігін оның шығармаларындағы адамзаттық ойлармен байланыстыра қараған жөн. «Адам бол!» деген ұлы қағидасы, ғылым мен білімді дәріптеуі, еңбек пен әділетті жоғары қоюы, надандық пен жалқаулықты сынауы – ұлт шеңберінен асып түсетін жалпыадамзаттық идеялар. Сондықтан Абайдың өзбек оқырманына жақын болуы заңды құбылыс. Оның шығармаларынан өзбек зиялылары да өз қоғамының көкейкесті мәселелеріне үндес ойларды, адам мен қоғамның даму заңдылықтарына қатысты ортақ толғаныстарды таба алады.

Осы тұрғыдан алғанда, 2018 жылғы Өзбекстан Президентінің Абай мұрасын зерттеу мен насихаттауға қатысты қаулысы – екі ел арасындағы әдеби байланыстың тарихи сабақтастығын қазіргі кезеңдегі мемлекеттік мәдени саясатпен ұштастырған маңызды құжат. Бұл бастама қазақ-өзбек әдеби байланыстарының өткенін

ТАМЫРЛАС АЙДЫНЫ

әдебиет – дәуірлер мен ұрпақтар сабақтастығы»

дәріптеумен ғана шектелмей, оның келешегіне жол ашатын жаңа рухани кеңістік қалыптастырды.

Абайды Ташкентте ұлықтау арқылы өзбек елі қазақтың ұлы ақынын ғана танып отырған жоқ. Ол арқылы қазақ халқының рухани әлемін, дүниетанымын, әдебиетін, философиялық ойлау жүйесін тереңірек танып-білуге мүмкіндік алды. Ал бұл – екі елдің өзара мәдени сұхбатын тереңдетудің, ортақ рухани құндылықтарды жаңғыртудың және бауырлас халықтардың тарихи байланысын жаңа буынға аманаттаудың аса маңызды жолы.

Сондықтан Ташкент төріндегі Абай ескерткішін де, жыл сайынғы Абай тағылымына арналған шараларды да біз тек мәдени іс-шара ретінде емес, ғасырлардан жалғасқан қазақ-өзбек рухани байланысының бүгінгі күндегі көрінісі ретінде бағалауымыз қажет.

Қазақ пен өзбек халықтарының арасындағы тарихи, әдеби және рухани байланыстардың тамыры ғасырлар қойнауынан бастау алады. Екі елдің тағдырын, мәдениетін, әдебиетін сабақтастырып тұрған осындай алтын арқаудың бірі – қос халыққа ортақ рухани құндылықтар мен олардың арасындағы дәнекер болған көрнекті тұлғалардың тағылымды мұрасы.

Осы тұрғыдан алғанда, 1913 жылы Ташкент облысы Бостандық ауданының Қараманас ауылында дүниеге келген көрнекті қазақ жазушысы Рахметолла Райымқұловтың өмірі мен шығармашылығының орны айрықша. Ол қазақ әдебиетінің дамуына елеулі үлес қосып қана қоймай, қазақ-өзбек әдеби-мәдени байланыстарының нығаюына қызмет еткен қаламгер. Сондықтан оның туған жеріндегі білім ордасына есімінің берілуі – тарихи әділеттіліктің орнығуы ғана емес, екі халықтың рухани жақындығын айшықтайтын маңызды мәдени оқиға.

Өзбекстан Президенті Шавкат Мирзиёевтің бастамасымен Ташкент облысы Бостандық ауданының Қараманас ауылындағы №34 мектепке Рахметолла Райымқұловтың есімінің берілуі – қаламгер мұрасына көрсетілген зор құрметтің жарқын көрінісі. Бұл бастама арқылы жазушының есімі туған топырағында қайта жаңғырып, оның шығармашылық мұрасы жас ұрпақтың рухани тәрбиесімен сабақтасып отыр.

Мұның өзі – әдеби мұраны дәріптеудің, кітап оқу мәдениетін қалыптастырудың және жас ұрпақты білім мен руханиятқа баулудың тағылымды үлгісі. Қаламгердің есімі берілген мектепте оның шығармаларының оқытылып, кітаптарының оқырман қолына жетуі – жазушы мұрасының өміршеңдігін қамтамасыз ететін маңызды қадам.

Осындай келелі бастаманың жүзеге асуына ұйытқы болып отырған Түркі мәдениеті және мұрасы қорына, Қазақстан Республикасының Өзбекстандағы Елшілігіне, Өзбекстанның білім және мәдениет салаларына жауапты министрліктеріне, Ташкент облысының әкімдігіне, сондай-ақ Қазақстан мен Өзбекстанның Жазушылар одақтарына өз атымнан шынайы ризашылығымды білдіремін.

Бұл – бір ғана қаламгердің есімін ұлықтау емес. Бұл – ғасырлар бойы жалғасып келе жатқан қазақ-өзбек достығының, әдеби-мәдени және рухани сабақтастығының жаңа белесі. Қос елдің әдебиеті мен мәдениеті, білімі мен ғылымы арасында алтын көпір болған Рахметолла Райымқұловтың шығармашылығын туған жерінде қайта жаңғыртып, есімін жас ұрпаққа аманат ету – ортақ рухани мұрамызды қастерлеудің жарқын үлгісі.

Рахметолла Райымқұловтың тағылымды ғұмыры мен мол шығармашылық мұрасы қазақ пен өзбек халықтарының арасындағы достық пен бауырластықты жалғайтын рухани көпір бола берсін. Қаламгер есімі туған топырағында мәңгілік жаңғырып, шығармалары жас ұрпақтың жүрегіне жол таба бергей. Ал осындай игі бастамалар қос елдің әдебиеті мен мәдениетін, білімі мен ғылымын тоғыстырып, мәңгілік достықтың алтын арқауын одан әрі бекемдей берсін!

Қыркүйек айында дүние есігін ашқан Түркі халықтары мәдени қорының белсенді мүшелері Гулнара Ахметова, Насиха Кенжина, Лэйлә Айтжанова, Маржан Кожабекова, Гулязат Айдарованы туған күндерімен шын жүректен құттықтаймыз! Өмірлеріңізге барша жарық дүние шапағатын, зор денсаулық, баянды бақыт, мейірім мен қуаныш тілейміз! Ой-мақсаттарыңыз жүзеге асып, туған күн мерейлі істердің бастау күні бола берсін, бақыт пен береке әкелсін, еңбекте табысты, абыройлы болыңыздар! Шаңырақтарыңызға береке-бірлік, шаттық, зор қуаныш тілейміз!

Бір айда туған асылдар,
Жарқырап жүрші жасындай.
Әрбір күн сыйлап қуаныш,
Орындалсын армандар!

Аман болсын бастарыңыз,
Құтты болсын жастарыңыз.
Бақыт пенен шаттыққа
Толы болсын әр таңыңыз!

Ізгі тілекпен, Түркі халықтары мәдени қоры және «Түркі әлемі» газетінің ұжымы

TÜRK DÜNYASI BİLİM ARENASINDA

Gaziantep Kolej Vakfı Cemil Alevli IB Lisesi öğrencisi İbrahim Efdal Bay, Prof. Dr. Erdal Bay, Prof. Dr. Mehmet Emin Erendor ve Dr. Ülkü Sancar tarafından gerçekleştirilen verimlilik raporu kamuoyuna duyuruldu. 1996–2025 yılları arasındaki 30 yıllık kümülatif küresel bilim verilerini inceleyen çalışma, küresel bilimsel hegemonyada yaşanan büyük dönüşümü ve Türk dünyasının dikey yükselişini gözler önüne serdi.

Araştırmanın Metodolojik Gücü: SCImago (SJR) Veri Tabanı

Çalışmanın küresel verileri, **Elsevier'in Scopus® altyapısını** temel alan bağımsız bibliyometrik platform **SCImago Journal & Country Rank (SJR)** üzerinden elde edilmiştir. Sadece ham yayın sayılarını değil aynı zamanda dergilerin saygınlığını, öz-atıf oranlarını ve algoritma tabanlı etki faktörlerini (PageRank) analiz eden bu platformdan alınan **1996–2025 yıllarını kapsayan 30 yıllık devasa veri seti, AD Scientific Index verileriyle sentezlenerek** Türk dünyasının gerçek etki gücünü tarafsız ve bilimsel bir hassasiyetle ortaya koymaktadır.

Küresel Bilimde İvme: Saatte 687 Yeni Makale!

Rapora göre, dünya genelindeki kümülatif bilimsel yayın birikimi son 30 yılda 92,36 milyon dokümana ulaşmış durumdadır. 2025 yılı itibarıyla küresel akademi sisteminde saatte 687 yeni makale üretilmekte, bu da bilgi üretim hızında tarihi bir rekora işaret etmektedir (*Şema 1*).

Raporda sunulan veriler, bilimsel araştırma üretiminin son 30 yılda nasıl katlanarak büyüdüğünü net bir şekilde gözler önüne sermektedir. 1996 yılından bu yana küresel bilimsel yayın üretimi yaklaşık **4,4 kat** büyümüştür (*Şema 2*).

Küresel Bilim Arenasında Nicelik Ve Nitelik Ayrışması: Zirvedeki İlk 20 Ülke (*Şema 3*)

Küresel AR-GE liginde nicelik ve nitelik arasındaki makas giderek açılıyor. **ABD**, kümülatif 17,96 milyon yayınının yanında 34,38 Doküman Başı Atıf (DBA) ve 3.388 H-İndeks ile kalitatif liderliğini korurken; **Çin** 13,09 milyon yayınla hacmen zirveye yaklaşsa da %61,22'ye ulaşan yüksek öz-atıf oranı nedeniyle etki liginde (16,53 DBA) geride kalıyor. Bilimde asıl "butik kalite" şampiyonluğunu ise 39,96 DBA ile **İsviçre** ve 39,45 DBA ile **Hollanda** göğüslüyor. Bu devler liginde 1,11 milyon yayınla 17. sırada yer alan **Türkiye** ise %19,05'lik son derece dengeli ve organik öz-atıf oranıyla Avrupa standartlarında, sağlıklı bir gelişim grafiği çiziyor. Türkiye, 694 H-İndeks gücüyle Polonya'nın (842) gerisinde kalsa da en yakın bölgesel rakibi İran'ı (594) geride bırakarak kalitatif üstünlüğünü koruyor.

Küresel Bilimin Uyuyan Devleri: Büyümede Endonezya ve Vietnam Rekoru

Bilimsel üretimin coğrafi ağırlık merkezi son 30 yılda sarsıcı bir biçimde değişmiştir. 1996 yılında adı dahi duyulmayan bazı ülkeler, son dönemde dünya genelinde ilk 50 içerisine hızla dalarak "Uyuyan Devlerin Uyanışını" ilan etmiştir (*Şema 4*).

Küresel bilimsel üretimdeki dikey yükseliş sadece geleneksel devlerle sınırlı kalmayıp, son 30 yılda hedefli AR-GE teşvikleriyle devasa sıçramalar yapan gelişmekte olan ülkeleri de ön plana çıkarıyor. 1996–2025 yılları arasında bilimsel yayın sayısını **tam 109,1 katına** çıkaran **Endonezya** (615'ten 67.116 yayına) 40 basamak birden tırmanarak dünya 19.'luğuna yerleşirken, yayın hacmini **90,4 kat** büyüterek 77.197 makaleye ulaştıran **İran** dünya 18.'si olmayı başarmıştır. Aynı dönemde başlangıçtaki 298 yayınını 84,3 kat artırarak 25.132 makaleye ulaştıran **Vietnam** 34 sıra birden yükselip dünya 42.'liğine tırmanmıştır. Benzer şekilde yayın sayılarını sırasıyla **50,8 kat** büyüten **Malezya** (dünya 22.'liği) ve **49,1 kat** büyüten **Pakistan** (dünya 26.'lığı), küresel bilim liginde kalıcı birer güç haline geldiklerini ispatlamışlardır. Bu tarihi sıçramalar, küresel bilimsel üretimin artık sadece Batılı gelişmiş ülkelerin tekelinde olmadığını; doğru finansman, uluslararası iş birlikleri ve kararlı AR-GE politikaları uygulayan ülkelerin çok kısa sürede küresel zirveye ortak olabileceğini açıkça göstermektedir.

Bilimsel Blokların Savaşı: Türk Dünyasından Nitelik Sürprizi

Küresel AR-GE ve iş birliği blokları karşılaştırıldığında, **Türk Devletleri Teşkilatı (TDT)** ezber bozan bir başarıya imza atıyor. Kümülatif 1,58 milyon yayın hacmiyle **dünya bilimsel üretim birikiminin %1,71'ini karşılayan** ve niceliksel sıralamada listenin sonunda yer alan TDT, makale başına elde ettiği **14,45 atıf (DBA) ortalamasıyla etki gücünde dünya 3.'lüğüne** yerleşti. Bu çarpıcı performansıyla Türk dünyası, devasa yayın bütçelerine sahip Çin'i (13,81 DBA) ve Şanghay İşbirliği Örgütü'nü (13,09 DBA) kalitede geride bırakmayı başardı. Araştırma hacminde 22,5 milyon dokümanla (%24,41 dünya payı) **Avrupa Birliği (AB)** küresel liderliğini korurken, etki kalitesinin zirvesinde ise 31,89 atıf ortalamasıyla **ABD** yer alıyor. Veriler, kümülatif payı %1,71 olan TDT'nin küresel bilimdeki gerçek etki potansiyelinin, fiziki hacminden çok daha yüksek olduğunu tescilliyor (*Şema 5*).

Bilimde Tarihi Eksen Kayması: Asya, Batı Hegemonyasını Geride Bıraktı

Son 30 yılda küresel araştırma ekosisteminin ağırlık merkezi Kuzey Atlantik aksından Asya-Pasifik eksenine doğru sarsıcı bir kayma yaşadı. 1996 yılında Batılı 5 dev ülke (ABD, İngiltere, Almanya, Kanada, Fransa), Asya'nın 4 büyük gücünden (Çin, Hindistan, Güney Kore, Tayvan) 8,5 kat daha fazla bilimsel yayın üretiyordu. Ancak 2024 yılına gelindiğinde Asya Bloğu, kümülatif üretimde Batı Bloğunu resmen geride bırakarak zirveyi ele geçirdi (1,72 milyona karşı 1,46 milyon yayın) (*Şema 6*).

Aradaki makası yaklaşık 260 bin makale farkla açarak liderliği devralan Asya'nın bu dikey atağında, bilimsel üretimini tam 39,2 kat artıran Çin ile 16,3 kat büyüyen Hindistan lokomotif görevi üstlendi. Yıllık yayın artış hızları ortalama 2 kat düzeyinde kalarak doygunluk (satürasyon) sınırına ulaşan geleneksel Batılı güçlerin ise artık niceliksel büyüme yerine doğrudan nitelik ve yüksek atıf derinliğine odaklandığı görülüyor.

Türk Dünyasında Bilimsel Güç Birliği: Türkiye Lokomotif, Macaristan Kalite Zirvesinde

Türk dünyası, kümülatif **1,59 milyon yayınıyla** küresel bilimsel üretimin **%1,72'sine** imza atmaktadır. Bu üretimin yaklaşık **%70'ini (%69,82)** tek başına üreten **Türkiye** ekosistemin lokomotif gücü olurken, gözlemci üye **Macaristan %19,34'lük** katkısıyla kalitatif ikinci büyük güç olarak öne çıkmaktadır. Teşkilatın toplam üretiminin neredeyse **%94'ü** Türkiye, Macaristan ve **Kazakistan (%4,81)** üçlüsü tarafından domine edilirken; **Özbekistan %3,09**, **Azerbaycan %2,34, Kırgızistan %0,55** ve **Türkmenistan %0,05'lik** paylarıyla küresel sıralamada Türk dünyasının gücünü tescilleyen diğer aktörler olmuştur (*Şema 7*).

Kırgızistan ve Macaristan, aldıkları bilimsel atıfların sırasıyla sadece %4,8 ve %12,2'sini kendi kendilerine yaptıkları atıflardan (öz-atıf) elde ederek; yapay şişirmelerden uzak, son derece organik ve küresel akademiyle tam entegre bir bilimsel etki üretmeyi başarıyor

Türk Dünyasından Sessiz Devrim: Dünya Liginde Sıralama Sıçraması

Teşkilat üyesi ülkelerin 1996 yılından bu yana uyguladıkları bilim ve AR-GE politikalarının kümülatif etkileri, 5'er yıllık dönemler halinde incelendiğinde son derece dinamik bir yükselişe işaret etmektedir. 1996–2000 periyodunda dünya 25.'si olan Türkiye, 2021–2025 döneminde dünya 13.'lüğüne sıçrayarak tarihi bir zirveye imza atmıştır. Teşkilat bünyesinde en agresif yükselişi sergileyen Kırgızistan ise tam 32 basamak birden tırmanarak 104. sıraya yerleşmiş ve dünya bilimi 'İlk 100' sınırına dayanmıştır (Sessiz Devrim). Bu devrimde şüphesiz Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesinin payı büyüktür. Altyapı reformları ve hibe programlarıyla öne çıkan Kazakistan dünya 86.'lığından 62. sıraya (+24 basamak) yükselirken; Azerbaycan 93.'lükten 73. sıraya (+20 basamak) ve Özbekistan 73.'lükten 64. sıraya (+9 basamak) sıçrayarak küresel bilim sahnesinde dikey tırmanışlarını sürdürmektedirler (*Şema 8*).

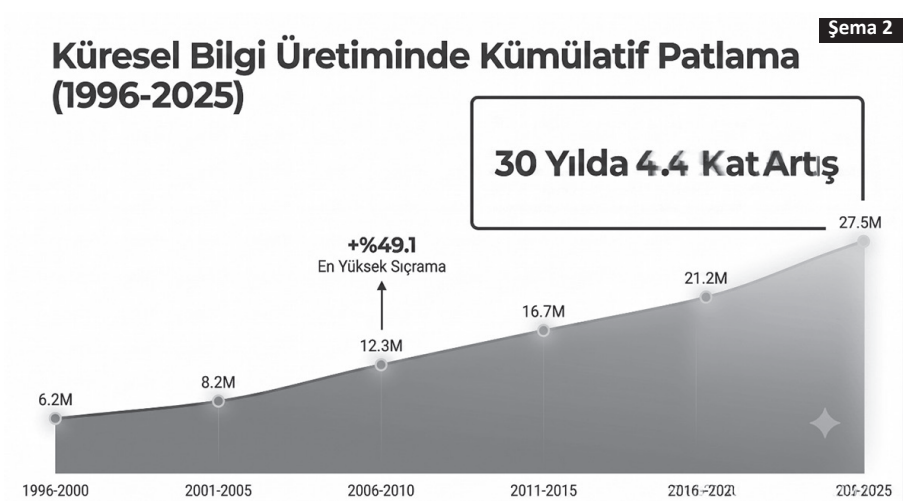
Bilimde Beşerî Verimlilik: Çin Bireysel Üretkenlikte Lider, TDT İçin Reform Şart

Küresel bilim bloklarının akademik altyapı ve insan kaynağı verimliliğini ölçen Bilimsel

Şema 1

Şema 2

SESSİZ DEVRİM!

Üretkenlik Katsayısı (BÜK) analizi, araştırmacı başına düşen yayın performansındaki çarpıcı makası ortaya koyuyor. Bilim insanı başına düşen 125 BÜK değeriyle Çin, araştırmacı verimliliğinde açık ara küresel lider konumunda yer alıyor. Onu 81 BÜK ile Avrupa Birliği takip ederken, 459 binden fazla bilim insanıyla en geniş araştırmacı havuzuna sahip olan ABD, 39 BÜK ile daha yatay ve olgun bir verimlilik seyri izliyor. Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) ise, 111 bini aşkın bilim insanı ve 641 kurumuna karşılık elde ettiği 14 BÜK değeriyle beşerî altyapı üretkenliği yönünden henüz gelişim aşamasında olduğunu gösteriyor. Uzmanlar, Türk dünyasının yakaladığı niceliksel yayın başarısını dikey bir verimlilik artışıyla taçlandırması ve araştırmacı başına düşen performansı yukarı çekecek yapısal reformları acilen devreye sokması gerektiğini vurguluyor (*Şema 9*).

Türk Dünyasında Bilimsel Verimlilik: Macaristan ve Azerbaycan Beşerî Güçte Öne Çıkıyor

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) bünyesindeki ülkelerin araştırmacı kadroları ile kurumsal altyapı güçleri kıyaslandığında, bilim insanı başına düşen bilimsel üretkenlik oranlarında çarpıcı yapısal farklılıklar göze çarpıyor. Araştırmacı başına düşen 25 Bilimsel Üretkenlik Katsayısı (BÜK) ile gözlemci üye Macaristan, teşkilat genel ortalamasının (14 BÜK) yaklaşık iki katına ulaşarak beşerî sermaye verimliliğinde liderliği elinde tutuyor. Dikkat çekici bir diğer başarı ise Azerbaycan'dan geliyor; 2.110 faal bilim insanıyla son derece dinamik bir AR-GE yapısı kuran Azerbaycan, elde ettiği 17 BÜK katsayısıyla Türkiye ve Kazakistan'ı geride bırakarak ikinci sıraya yerleşiyor (*Şema 10*).

Teşkilatın toplam bilimsel hacminin %69,82'sini sırtlayan ve kümülatif 1,1 milyonun üzerinde yayın üreten Türkiye ise araştırmacı başına 13 BÜK katsayısında kalıyor. Uzmanlar, bu durumun Türkiye'nin son yıllardaki agresif niceliksel araştırmacı ve kurum artışının, araştırmacı başına düşen dikey verimlilik ve derinlikle tam olarak desteklenemediğini gösterdiğini vurguluyor. Diğer yandan, Özbekistan ve Kırgızistan 11 BÜK ile dengeli bir verimlilik seyrini korurken; geniş araştırmacı kadrosuna sahip olan Kazakistan 9 BÜK, Türkmenistan ise 3 BÜK ile araştırmacı başına düşen çıktı verimliliğinde dikey gelişim göstermesi gereken ülkeler olarak göze çarpıyor

Nicelikten Niteliğe: "TÜRK-BİLEKEK" Kurulum Modeli

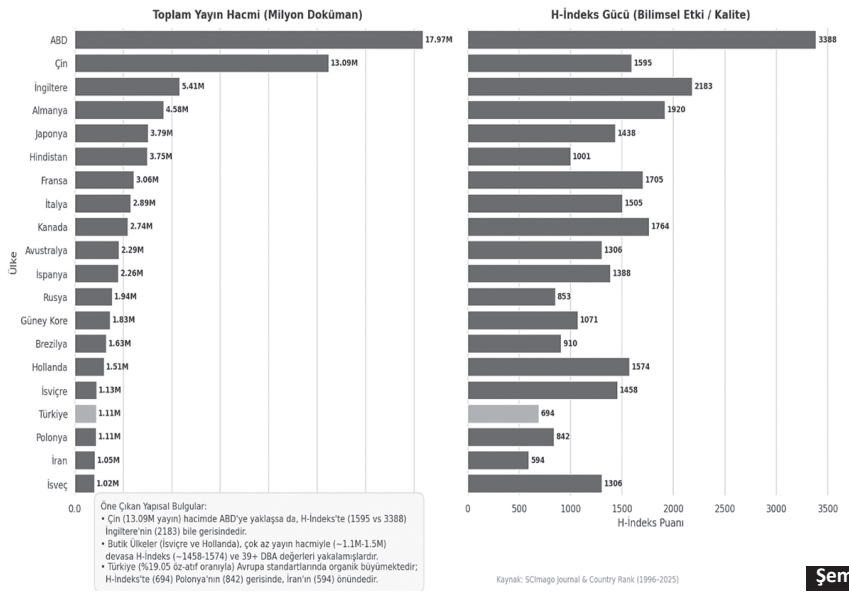
Yayın sayısındaki yatay (niceliksel) büyüme evresini başarıyla tamamlayan Türk dünyası için yeni hedefin "dikey kalite odaklı" büyümeye geçmek olduğunu belirten Prof. Dr. Erdal Bay ve araştırma ekibi, dağınık bilimsel çabaları bütüncül bir çatı altında toplayacak "TÜRK-BİLEK" (Türk Dünyası Bilimsel Ekosistemi) modelini kamuoyunun dikkatine sundu.

Model kapsamında öncelikle şu adımların atılması hedeflenmektedir:

1. Üye ülkelerin Bilim Bakanlarından oluşan TD-BİTEK (Yüksek Kurul) ve daimî icra organı TÜBİKOM (Koordinasyon Merkezi) kurulacaktır.
2. Araştırmacıların serbest dolaşımını sağlayacak bütünleşik bir "tek bilimsel pazar" ve sanal laboratuvar destekli TÜDBİTÜ (Türk Dünyası Bilim ve Teknoloji Üniversitesi) inşa edilecektir.
3. Ortak projelerin kesintisiz fonlanması amacıyla üye ülkelerin katılımıyla ortak bir Türk Dünyası Bilim Fonu (TDBF) hayata geçirilecektir.
4. Ortak bibliyometrik kaliteyi ölçmek amacıyla Turan Dizin ve yüksek hızlı bilim ağı TürkBilNet kurulacaktır.

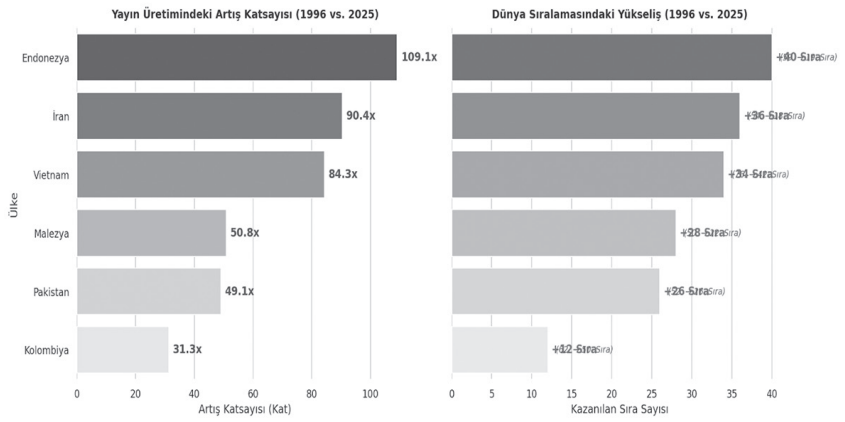
İRTİBAT VE BİLGİ İÇİN:
Prof. Dr. Erdal BAY

Küresel Bilim Arenası: ABD Hacim ve Nitelikte Lider; Çin Hacimde Yaklaşsa da Kalitede Fark Açılıyor (1996-2025)

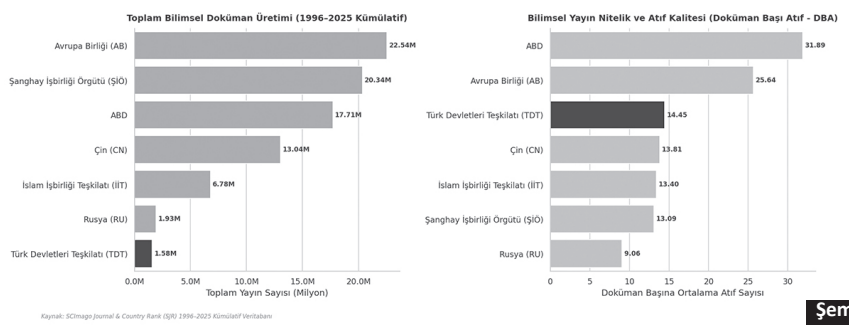
Şema 3

Gelişmekte Olan 6 Ülke Son 30 Yılda Yayın Sayılarını Ortalama 60 Kat Artırarak İlk 50'ye Girdi

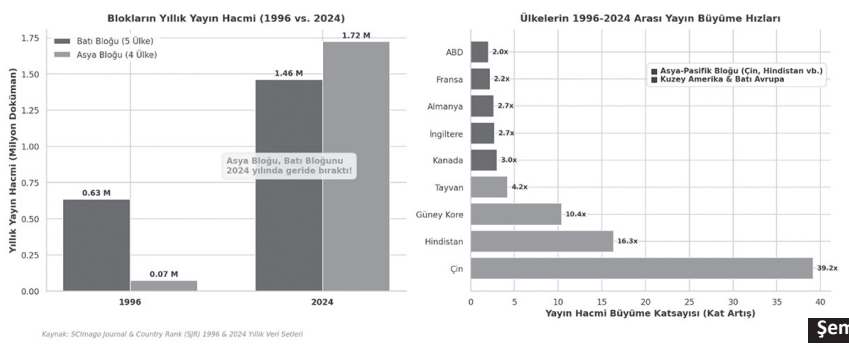
Şema 4

TDT Yayın Hacminde 7. Sırada Olsa da Atıf Etkisinde (14.45 DBA) Dünya 3.'lüğüne Yükseliyor

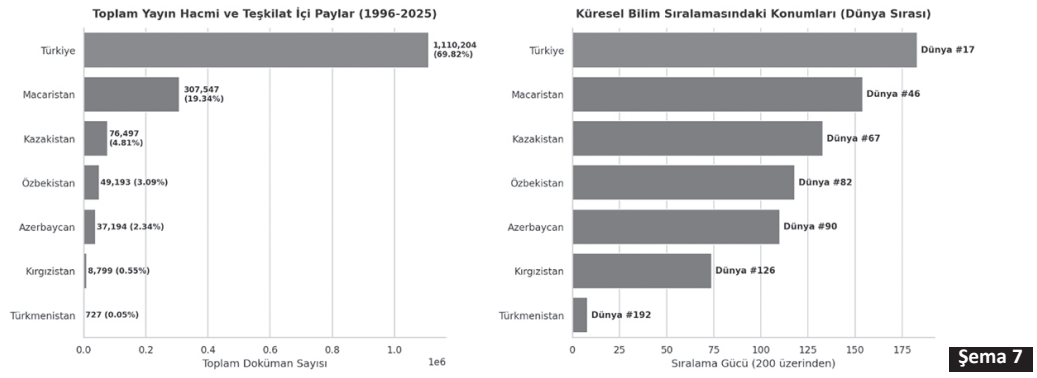
Şema 5

Küresel Bilimde Büyük Eksen Kayması: Asya Bloğu Batı Bloğunu Yayın Hacminde Geride Bıraktı

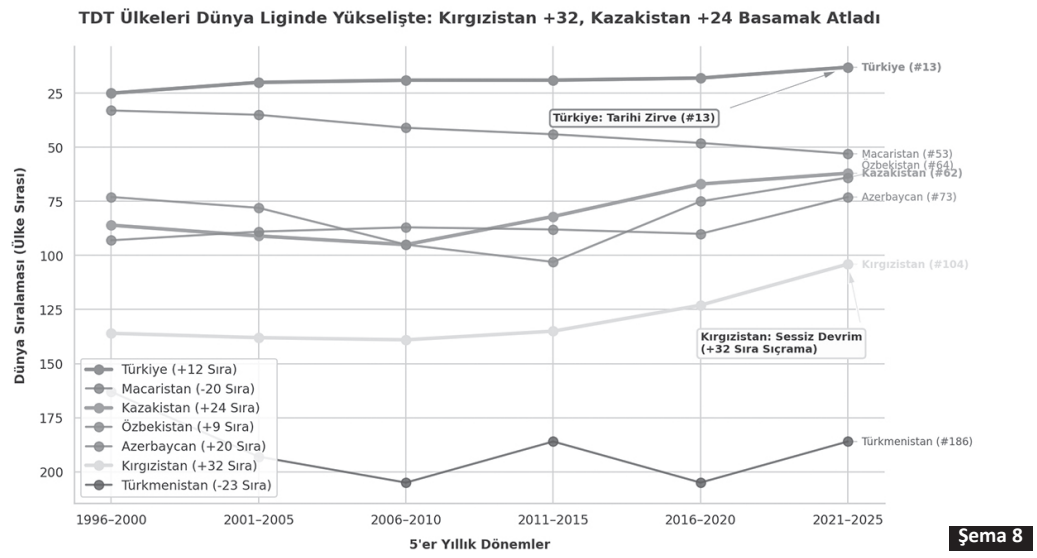
Şema 6

TDT Ülkelerinin Küresel Bilim Arenasındaki Hacim ve Sıralama Dağılımı (1996-2025)

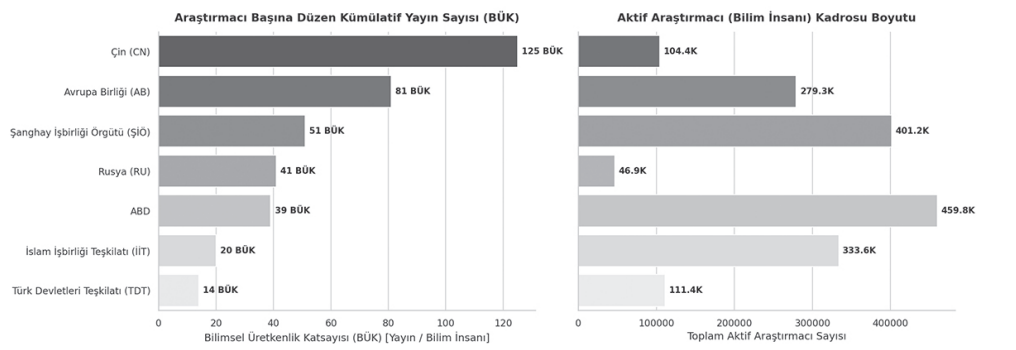
Şema 7

TDT Ülkeleri Dünya Liginde Yükselişte: Kırgızistan +32, Kazakistan +24 Basamak Atladı

Şema 8

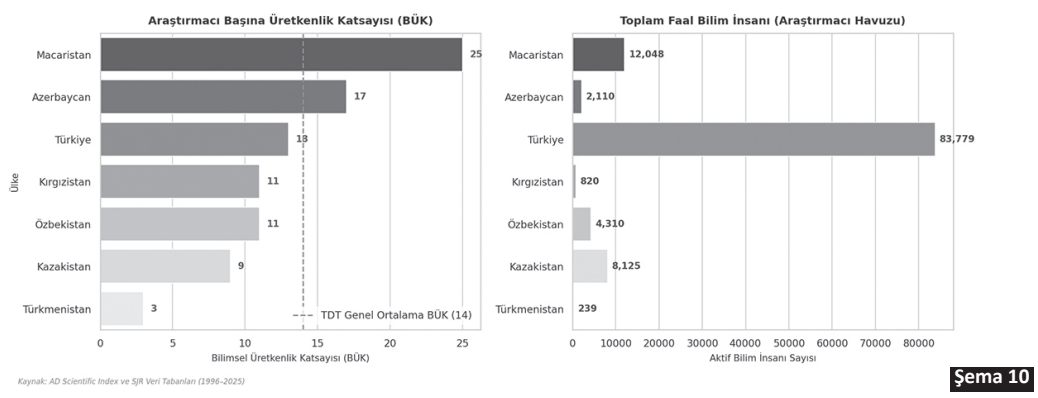
Çin, ABD'den 4 Kat Daha Küçük Araştırmacı Havuzuyla 3 Kat Daha Yüksek BÜK (125 vs 39) Elde Ediyor

Kaynak: SJR (1996-2025) & AD Scientific Index kümülatif sentez veritabanı. BÜK = Toplam Doküman / Bilim İnsanı Sayısı.

Şema 9

Türk Dünyasında Bilimsel Verimlilik ve Beşeri Altyapı Karşılaştırması (1996–2025)
Türkiye Dev Hacmine Karşın Verimlilikte Geride; Macaristan Sınırlı Kadroyla En Verimli Ülke

Kaynak: AD Scientific Index ve SJR Veri Tabanları (1996–2025)

Şema 10

КӨШПЕНДІЛЕР ОЙЫНДАРЫ – ТАРИХ пен ТІЛ ТОҒЫСЫ

Көшпелі өркениеттің рухани және материалдық мұрасында ұлттық ойындардың орны ерекше. Ғасырлар бойы қалыптасқан бұл ойындар халықтың тұрмыс-тіршілігін, дүниетанымын, табиғатпен қарым-қатынасын және әлеуметтік құндылықтарын танытатын мәдени мұраның маңызды бөлігі болып табылады. Ат үстіндегі жарыстар, күрес, садақ ату, асық ойындары мен дәстүрлі зияткерлік сайыстар сол дәуірдегі адамдардың өмір салтымен тығыз байланысты қалыптасқан. Сондықтан ұлттық ойындарды тек көңіл көтеру немесе спорттық жарыс ретінде емес, ұрпақтан ұрпаққа беріліп келе жатқан тарихи-мәдени тәжірибенің көрінісі ретінде бағалау қажет.

Осы тұрғыдан алғанда Дүниежүзілік көшпенділер ойындарының маңызы зор. 2026 жылғы VI Дүниежүзілік көшпенділер ойындарының Қырғызстанда өткізілуі көшпелі мәдениетті халықаралық деңгейде танытуға жаңа мүмкіндік берді. 31-тамыз бен 6-қыркүйек аралығында өткен ауқымды шараға 104 елдің өкілдері қатысып, ойындарды тамашалауға көптеген туристер келді. Спорттық жарыстармен қатар ұлттық мәдениет, қолөнер, дәстүрлі тағамдар, музыка мен өнердің кеңінен таныстырылуы көшпелі өркениеттің тұтас мәдени болмысын көрсетуге мүмкіндік берді.

Дүниежүзілік көшпенділер ойындарының тағы бір маңызды қыры – олардың түркі және басқа да халықтарға ортақ мәдени құндылықтарды салыстыра тануға мүмкіндік беруі. Мысалы, қазақтың көкпары мен қырғыздың көк бөрүі, тоғызқұмалақ тәрізді дәстүрлі зияткерлік ойындар халықтардың тарихи-мәдени жақындығын аңғартады. Ойын атауларының өзінен де халықтардың дүниетанымы мен өмір салтының ерекшеліктерін көруге болады. Бәйге, көкпар, асық, жамбы ату, аударыспақ, қыз қуу, тоғызқұмалақ сияқты атаулардың әрқайсысының астарында белгілі бір тарихи тәжірибе мен мәдени мағына жатыр.

Осы тұста ұлттық ойындардың тілдік табиғатына назар аударудың мәні зор. Лингвист үшін ойын атауы – жай ғана атау емес, халықтың тарихи жады мен этномәдени тәжірибесін бойына жинақтаған тілдік бірлік. Мысалы, «бәйге», «бәйгеге қосу», «бәйгеден озу», «көкпар тарту», «көкпарға түсу» тәрізді сөздер мен тіркестер белгілі бір ойын әрекетін ғана білдірмейді. Олар уақыт өте келе тілде өзіндік мағыналық өріс қалыптастырып, ұлттық дүниетанымның тілдегі көрінісіне айналған.

Сондықтан ұлттық ойындардың лексикасы этнолингвистика, лингвомәдениеттану, тарихи лексикология, фразеология және терминология салалары үшін құнды материал бола алады. Әсіресе түркі тілдерін салыстыра зерттеу барысында мұндай атаулар халықтардың тарихи және мәдени байланыстарын анықтауға мүмкіндік береді. Бір мәдени құбылыстың әр тілде қалай аталатыны, оның мағынасы мен қолданысында қандай ұқсастықтар мен айырмашылықтар бары арқылы ортақ тарихи негіз бен ұлттық ерекшелікті қатар көруге болады.

Бұл бағыт Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті Түркітану және тіл теориясы кафедрасында жүргізіліп жатқан ғылыми-зерттеулермен де сабақтас. Мемлекеттік гранттық қаржыландыру негізінде жүзеге асырылған «Қазіргі түркі тілдеріне ортақ фразеологизмдердің лексикографиялық жүйесі» атты ғылыми жоба аясында жиырмаға жуық түркі тілі салыстырылып, түркі халықтарына ортақ тілдік және мәдени құбылыстар жүйелі түрде қарастырылды. Зерттеу нәтижесінде «Қазіргі түркі тілдеріне ортақ фразеологизмдер семантикасы» атты ұжымдық монография мен «Жалпы түркілік фразеологизмдер лұғаты» атты сөздік жарық көрді.

Бұл зерттеулерден түркі халықтарының дүниетанымында ортақ мәдени кодтардың бар екенін анық көруге болады. Атап айтқанда, соматикалық фразеологизмдердің таңбалық-символдық табиғаты, сан-мөлшер фразеологизмдерінің этнолингвистикалық негіздері, анималистік фраземалардың этномәдени арналары, астрономиялық фразеологизмдердің танымдық-мифологиялық сипаты халықтардың тарихи жадында сақталған ортақ мәдени ұғымдардың тіл арқылы қалай берілетінін көрсетеді. Бұл тұрғыдан ұлттық ойындарға қатысты атаулар мен тұрақты тіркестерді зерттеу де түркі халықтарының ортақ мәдени кеңістігін танудың маңызды бір бағыты бола алады.

Бүгінгі таңда дәстүрлі ойындардың халықаралық деңгейде танылуы олардың атаулары мен терминдерінің де кең таралуына ықпал етіп отыр. Көкпар, көк бөрү, тоғызқұмалақ, таяқ тарту сияқты сөздер халықаралық бұқаралық ақпарат құралдарында, ғылыми еңбектерде және цифрлық кеңістікте жиі қолданылып келеді. Бұл – ұлттық мәдени лексиканың жаһандық коммуникация кеңістігіне шығуының бір көрінісі. Сонымен бірге мұндай үдерістер аударматану, терминтану, лексикография және мәдениетаралық коммуникация үшін жаңа зерттеу мүмкіндіктерін қалыптастырады.

Қорыта айтқанда, Дүниежүзілік көшпенділер ойындары – спорттық бәсекеден әлдеқайда кең ұғым. Ол тарихи жадыны жаңғыртып, ұлттық мәдениетті танытып, халықтар арасындағы мәдени байланысты нығайтатын маңызды халықаралық алаңға айналып отыр. Ал ұлттық ойындардың атаулары мен оларға қатысты тілдік бірліктер халқымыздың дүниетанымы мен мәдени тәжірибесін зерттеуге мүмкіндік береді. Сондықтан көшпенділер ойындары тарихшылар мен этнографтар үшін ғана емес, тіл мамандары үшін де құнды зерттеу нысаны.

Ойын – халықтың мәдениеті болса, оның атауы – сол мәдениеттің тілдегі ізі.

ҚазҰУ, Түркітану және тіл теориясы кафедрасы
Ф.ғ.д., профессор Авакова Р.А.

ҚазҰУ, Түркітану және тіл теориясы кафедрасы
PhD, зерттеуші-профессоры Досанова А.М.

ҚазҰУ, Түркітану және тіл теориясы кафедрасы
Баятұлы Е. PhD, аға оқытушы

ИНЖЕНЕР XXI ВЕКА: КАКИЕ СПЕЦИАЛИСТЫ НУЖНЫ СОВРЕМЕННОЙ ЭНЕРГЕТИКЕ КАЗАХСТАНА

Современная энергетика Казахстана переживает период технологической трансформации. Цифровизация, повышение энергоэффективности, экологическая безопасность и внедрение интеллектуальных систем требуют специалистов нового поколения — инженеров, способных сочетать фундаментальные знания с современными вычислительными технологиями.

Подготовка таких кадров является одним из важных направлений деятельности кафедры теплофизики и технической физики физико-технического факультета Казахского национального университета имени аль-Фараби. Сложившаяся научная школа кафедры объединяет фундаментальные исследования в области теплофизики с решением актуальных задач теплоэнергетики, тепломассопереноса, энергоэффективности и компьютерного моделирования. Под руководством заведующей кафедрой, доктора физико-математических наук, профессора С.А. Болегеновой, опытные преподаватели и исследователи передают молодому поколению не только профессиональные знания, но и культуру научного поиска.

Сегодня инженер должен уметь анализировать работу энергетических систем, применять методы численного моделирования, оценивать эффективность технологических решений и использовать возможности цифровых технологий. Особое значение приобретают исследовательское мышление, экологическая ответственность и способность работать на стыке различных научных направлений.

Соединяя многолетние научные традиции с современными образовательными технологиями, КазНУ имени аль-Фараби формирует новое поколение специалистов, способных внести вклад в модернизацию и устойчивое развитие энергетики Казахстана.

Березовская И.Э., старший преподаватель,
Рыспаева М.Ж. старший преподаватель,
кафедры теплофизики и технической физики КазНУ им. аль-Фараби

«АЛТЫН БЕЛГІ» ИЕГЕРЛЕРІНЕ АРТЫЛҒАН СЕНІМ

Жаңа оқу жылы – жаңа үміттің, жаңа мақсаттың бастауы. Ал мектеп қабырғасында білім бәйгесінде топ жарып, «Алтын белгі» иегері атанған жастар үшін университет табалдырығын аттау – өмірдің жаңа белесіне жасалған алғашқы қадам.

2026 жылғы 9-қыркүйекте әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінің Farabi Hub ғылыми-инновациялық орталығында бірінші курсқа қабылданған «Алтын белгі» иегерлері университеттің Басқарма Төрағасы – Ректоры Жансейіт Түймебаевпен кездесті. Жылы жүздесу жас студенттерге ақ жол тілеумен ғана шектелмей, олардың алдағы білім жолына бағыт-бағдар берген мазмұнды пікір алаңына айналды.

Еркін форматта өрбіген кездесуде жастар университет басшысына көкейіндегі сауалдарын қойып, білім алу, ғылыммен айналысу, жаңа жобаларды жүзеге асыру және студенттік өмірдің мүмкіндіктері жөнінде ой бөлісті. Әр сауалға жіті назар аударған Жансейіт Түймебаев жастардың тың идеялары мен креативті бастамаларына қолдау білдірді. Студенттік кезеңнің тек мамандық игеру уақыты емес, тұлға қалыптасып, үлкен мақсаттарға жол ашылатын маңызды шақ екеніне назар аударды.

Жүздесу барысында университеттің ғылым мен білім саласындағы жетістіктері, жаңа бастамалары мен студенттерге жасалып жатқан мүмкіндіктер де сөз болды. Бүгінгі жоғары оқу орнының міндеті тек кәсіби маман даярлаумен шектелмейді. Заманауи университет жаңаша ойлайтын, ғылымға ұмтылатын, технологиялық өзгерістерге бейім және қоғам алдындағы жауапкершілігін сезінетін жас буынды қалыптастыруы тиіс. ҚазҰУ-дағы білім мен ғылымды ұштастыруға бағытталған жұмыстар да осы мақсатпен сабақтас.

Кездесудің ерекше сәттерінің бірі – студенттердің Farabi Hub инновациялық орталығымен танысуы болды. Жастарға ҚазҰУ-дың ғылыми-инновациялық әлеуеті, заманауи зерттеу инфрақұрылымы, стартап жобалары мен университет ғалымдарының ғылыми жаңалықтары таныстырылды. Ғылымның тек аудитория мен зертхана шеңберінде қалмай, жаңа идеяға, нақты жобаға, қоғам игілігіне қызмет ететін нәтижеге айналатынын көру бірінші курс студенттері үшін ерекше әсер қалдырды.

Жаңа ортаға қадам басқан жастар ҚазҰУ қалашығының тыныс-тіршілігімен де жақынырақ танысты. Фараби кітапханасы, «Керемет» студенттерге қызмет көрсету орталығы, университет музейі, Суперкомпьютер орталығы мен заманауи ғылыми алаңдар олардың алдағы ізденісіне кең мүмкіндік беретін білім кеңістігін айқындай түсті.

Кездесу соңында Жансейіт Түймебаев «Алтын белгі» иегерлеріне жаңа оқу жылында сәттілік тілеп, арнайы сыйлықтар табыстады. Бұл – жас студенттерге көрсетілген құрмет қана емес, олардың біліміне, қабілетіне және болашағына артылған сенімнің белгісі.

«Алтын белгі» – мектептегі табанды еңбектің жемісі. Бірақ ол мәреге жеткендіктің емес, үлкен жолдың басталғанының белгісі. Кеше мектеп партасында отырған жас бүгін университет студенті атанса, ертең ел ғылымын дамытатын ғалым, білім беретін ұстаз, жаңалық ашатын зерттеуші, білікті маман болып қалыптасуы мүмкін.

Сондықтан ҚазҰУ қабырғасында өткен бұл кездесу жас буынға көрсетілген құрметтен де терең мәнге ие. Ол – білімді жасты қолдау, оның бастамасына сену және ғылым мен ізденіске қанаттандырудың көрінісі. Әл-Фараби есімін иеленген қарашаңырақта басталған жаңа жолдың әрбір қадамы жастарды биік мақсаттарға бастай бермек.

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, Филология факультеті,
Түркітану және тіл теориясы кафедрасының
оқытушысы К.Б.Аширкулов
«6В02209-Түркітану» мамандығының
1-курс студенті
Туракулов Иманғали Бердияруұлы

АЛҒАШҚЫ ҚАДАМ – ЖАРҚЫН БОЛАШАҚҚА БАСТАР ЖОЛ: ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗҰУ-дың ФИЗИКА-ТЕХНИКАЛЫҚ ФАКУЛЬТЕТІНДЕ БІРІНШІ КУРС СТУДЕНТТЕРІН ҚАРСЫ АЛУ

Әрбір жаңа оқу жылы әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінде маңызды оқиғадан бірінші курс студенттерін университеттің тарихымен, дәстүрлерімен және академиялық мәдениетімен таныстырудан басталады. Кеше ғана мектеп қабырғасынан шыққан талапкерлердің жаңа білім беру ортасына тез бейімделуі олардың болашақтағы оқу жетістіктері мен кәсіби қалыптасуының маңызды негізі болып табылады.

2026 жылғы 25-28 тамыз аралығында физика-техникалық факультетінің Жылу физикасы және техникалық физика кафедрасында бірінші курс студенттеріне арналған бейімдеу және таныстыру апталығы өтті. Іс-шараның негізгі мақсаты – студенттердің университет өміріне жылдам бейімделуіне жағдай жасау, профессор-оқытушылар құрамымен, білім беру ортасымен және еліміздің жетекші жоғары оқу орындарының бірі ұсынатын мүмкіндіктермен таныстыру болды.

Апталықтың маңызды шараларының бірі факультет деканымен өткен кездесу болды. Кездесу барысында студенттерге физика-техникалық факультеттің тарихы, ғылыми жетістіктері, заманауи білім беру бағдарламалары және кәсіби даму мүмкіндіктері туралы жан-жақты ақпарат берілді. Сонымен қатар ғылыми-зерттеу жұмыстарына қатысу, академиялық ұтқырлық бағдарламалары, халықаралық жобалар және университеттің қоғамдық өміріндегі белсенділік мүмкіндіктеріне ерекше назар аударылды.

Жылу физикасы және техникалық физика кафедрасымен танысу барысында бірінші курс студенттері профессор-оқытушылар құрамымен кездесіп, заманауи оқу және ғылыми зертханаларды аралады. Зертханаларда қолданылатын жаңа құрал-жабдықтар мен жүргізіліп жатқан ғылыми-зерттеулер таныстырылып, болашақ мамандар алғашқы күннен-ақ өздерін үлкен академиялық қауымдастықтың мүшесі ретінде сезінді.

Бағдарламаның маңызды бөлімдерінің бірі университеттің инфрақұрылымымен танысу болды. Студенттер оқу ғимараттарын, ғылыми кітапхананы, Студенттерге қызмет көрсету орталығын, спорт кешендерін, студенттер үйін және кампустың басқа да нысандарын аралады. Мұндай экскурсия олардың университет кеңістігінде еркін бағдарлауына және жаңа ортаға сенімді бейімделуіне ықпал етті.

Сондай-ақ университеттің Академиялық саясатының негізгі қағидалары кеңінен түсіндірілді. Бірінші курс студенттеріне оқу үдерісінің ұйымдастырылуы, пәндерге тіркелу тәртібі, білімді бағалау жүйесі, академиялық адалдық қағидаттары, білім алушылардың құқықтары мен міндеттері туралы жан-жақты мәлімет берілді. Бұл ақпарат студенттердің оқу процесін дұрыс ұйымдастыруына және университеттің академиялық талаптарын тиімді меңгеруіне мүмкіндік береді.

Бейімдеу апталығы тек ақпараттық кездесу ғана емес, сонымен қатар ұйымшыл студенттік ұжым қалыптастырудың алғашқы қадамы болды. Оқытушылармен, эдвайзерлермен және топтастарымен еркін қарым-қатынас жасау өзара сенім мен ашықтық атмосферасын қалыптастырып, бірінші курс студенттерінің жаңа академиялық ортаға табысты бейімделуіне ықпал етті.

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінің физика-техникалық факультеті студенттерді оқудың алғашқы күнінен бастап жан-жақты қолдауға ерекше мән береді. Осындай бейімдеу апталығын өткізу факультеттің жастардың интеллектуалдық әлеуетін дамытуға, кәсіби құзіреттерін қалыптастыруға және ғылым мен жоғары технологиялық өндірістің заманауи талаптарына жауап бере алатын білікті мамандар даярлауға бағытталған жүйелі жұмысының жарқын көрінісі болып табылады.

Э.М.Зульбухарова, А.З.Нурмуханова,
И.Э.Березовская, Г.К.Тайманова.
Жылу физикасы және техникалық физика кафедрасы
Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті

КӨШПЕНДІЛЕР МҰРАСЫ - ҰЛТТЫҚ СПОРТ және КУРСАНТ ТӘРБИЕСІ

Көшпелі өркениеттің тарихына көз жүгіртсек, ат үстіндегі өнер, күрес, садақ ату, күш сынасу сияқты спорттық дәстүрлердің халық өмірімен біте қайнасқанын көреміз. Кең далада тіршілік еткен ата-бабамыз үшін дене дайындығы – тек спорт емес, күнделікті өмірдің қажеттілігі болды. Атқа міну, ұзақ жол жүру, аңшылықпен айналысу, ел қорғау, түрлі жарыстарға қатысу адамның күшін, төзімділігін,ептілігін және батылдығын шыңдады. Сондықтан ұлттық ойындардың бойында халқымыздың өмір салтымен қатар, тәрбиелік мәні де сақталған.

Бүгінде сол дәстүрдің жалғасы жаңа сипатта жалғасып келеді. Соның айқын мысалы – Дүниежүзілік көшпенділер ойындары. 2026 жылғы VI Дүниежүзілік көшпенділер ойындарының Қырғызстанда өткізілуі ұлттық спорт түрлерін халықаралық деңгейде танытуға мүмкіндік берді. 31-тамыз бен 6-қыркүйек аралығында ұйымдастырылған бұл ауқымды шараға 104 елден өкілдер қатысты. Ойындар барысында дәстүрлі спорт түрлерімен бірге ұлттық мәдениет, өнер, қолөнер, тағам және халықтың тұрмыс-салты кеңінен көрсетілді.

Спорт маманы ретінде мен Дүниежүзілік көшпенділер ойындарының мәнін ең алдымен адамның дене және рухани дайындығымен байланыстырамын. Өйткені дәстүрлі ойындардың көпшілігі адамның табиғи мүмкіндіктерін дамытуға бағытталған. Мұнда күшпен қатар төзімділік, шапшаңдық, дәлдік, тепе-теңдік,ептілік және психологиялық тұрақтылық қажет.

Мысалы, **қазақ күресі** спортшыдан тек дене күшін емес, әдіс пен тактиканы дұрыс таңдауды талап етеді. Қарсыластың қозғалысын бақылау, қолайлы сәтті пайдалану, тепе-теңдікті сақтау – спортшы үшін де, болашақ маман үшін де маңызды дағдылар.

Ат спорты адамның денесі мен қимылын үйлестіруге, тепе-теңдікті сақтауға және жылдам шешім қабылдауға үйретеді. Ат үстінде жарысатын спортшы жануардың қозғалысын сезініп, өзінің әр қимылын дәл үйлестіруі керек. Бұл – үлкен тәжірибе мен тұрақты жаттығуды қажет ететін өнер.

Дәстүрлі садақ ату да ерекше қасиеттерді қалыптастырады. Нысанаға дәл тигізу үшін көздің, қолдың және дененің қимылы үйлесуі керек. Ең бастысы – сабыр мен зейін. Бір сәттік асығыстық мергенді нысанадан жаңылыстыруы мүмкін.

Ұлттық ойындардың ішінде **таяқ тартудың** да орны бар. Сырт көзге қарапайым көрінгенімен, бұл ойын қатысушыдан күшті дұрыс бөлуді, денені тұрақты ұстауды, қарсыластың қимылын сезінуді және өз әрекетін дәл үйлестіруді талап етеді. Таяқ тарту – күшті сынаумен бірге табандылыққа, сабырлылыққа және жеңіске ұмтылуға тәрбиелейтін дәстүрлі күш сынасу түрі. Мұндай жаттығудың дене даярлығында да өзіндік орны бар: адам өз күшін бақылауға, тепе-теңдікті сақтауға және қарсы әрекетке дұрыс жауап беруге үйренеді.

Ал **тоғызқұмалақ** секілді ұлттық зияткерлік ойындар көшпелі қоғамда ақыл-ой тәрбиесінің де маңызды болғанын көрсетеді. Ойын барысында бірнеше жүрісті алдын ала есептеу, қарсыластың әрекетін болжау, шешім қабылдау және сабыр сақтау қажет. Яғни ұлттық ойындардың бір бөлігі денені шынықтырса, енді бір бөлігі ойды шыңдайды.

Меніңше, ұлттық спорттың бүгінгі білім беру жүйесіндегі маңызы да осында. Әсіресе құқық қорғау саласында қызмет ететін болашақ мамандар үшін дене дайындығы кәсіби даярлықтың маңызды құрамдас бөлігі болып саналады. Қызмет барысында маманнан күш-қуатпен қатар, шапшаңдық, төзімділік, батылдық, өз әрекетін бақылау және күрделі жағдайда дұрыс шешім қабылдау талап етіледі.

Осы тұрғыдан ұлттық спорт түрлерінің тәрбиелік мүмкіндігі мол. ҚР ІІМ М.Есболатов атындағы Алматы академиясында курсанттардың дене даярлығын жетілдіруге, спорттық қабілеттерін дамытуға және қызметтік-қолданбалы дағдыларын қалыптастыруға ерекше мән беріледі. Ұлттық спорт элементтерін оқу-жаттығу үдерісінде тиімді пайдалану курсанттардың дене сапаларымен қатар, тәртібін, жауапкершілігін және ерік-жігерін нығайтуға мүмкіндік береді.

Спорттағы тәртіп пен қызметтегі тәртіптің арасында үлкен сабақтастық бар. Жаттығуға тұрақты қатысу, белгіленген талапты сақтау, қарсыласты құрметтеу, жеңіске адал еңбекпен жету – осының бәрі адам бойында жауапкершілік қалыптастырады. Сондықтан ұлттық ойындардың тәрбиелік мәнін тек жарыс алаңымен шектеуге болмайды.

Дүниежүзілік көшпенділер ойындарының тағы бір маңызды ерекшелігі – ұлттық спортты жастарға қайта жақындатуы. Қазіргі жас буын дәстүрлі ойындарды тек үлкендерден естіп қана қоймай, жарыстан көріп, интернеттен тамашалап, өздері де үйренуге мүмкіндік алып отыр. Бұл – ұлттық мәдениеттің заманауи ортада өмір сүруінің бір жолы.

Біздің міндетіміз – ұлттық ойындарды тек өткеннің мұрасы ретінде сақтау емес, оны бүгінгі ұрпақтың өмірімен байланыстыру. Сонда ғана дәстүр шынайы түрде жалғасады. Көкпар, қазақ күресі, асық, тоғызқұмалақ, садақ ату, таяқ тарту сияқты ұлттық ойындар спорттық қабілетті қалыптастырумен бірге адамның мінезін де шыңдайды.

Қорыта айтқанда, Дүниежүзілік көшпенділер ойындары – спорттық жарыстан әлдеқайда кең ұғым. Ол ата-бабамыздан жеткен дәстүрді жаңғыртып, ұлттық спортты халықаралық деңгейге шығарып қана қоймай, жастарды күшке, төзімділікке, тәртіпке және жауапкершілікке тәрбиелеуге ықпал етеді.

Нағыз спортшы үшін жеңіс – тек медаль емес. Жеңіс – өзіңді жеңу, тәртіпке үйрену, қиындыққа төтеп беру және алға ұмтылу.

Көшпенділер ойындары – ата-бабадан қалған спорт қана емес, рух пен күшті қатар шыңдайтын өмір мектебі.

ҚР ІІМ М. Есболатов атындағы
Алматы академиясы, дене шынықтыру
кафедрасы бастығының орынбасары,
полиция подполковнигі Тельтаев Б.Б.

ҚАЗҰУ – ҰЛТТЫҚ БІЛІМ ОРДАСЫНАН ЖАһАНДЫҚ ҒЫЛЫМИ КЕҢІСТІККЕ ДЕЙІНГІ ДАРА ЖОЛ

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті – Қазақстанның жоғары білім беру жүйесіндегі дәстүр мен жаңашылдықты тоғыстырған, ғылым мен адами капиталды дамытуға бағытталған іргелі оқу орны. Бүгінде университеттің жетістігі ұлттық деңгейдегі орнымен ғана емес, халықаралық рейтингтердегі орнының тұрақты өсуімен де бағаланады. Университет жайлы сөз қозғалғанда ең алдымен оның тарихы еске түседі. Бірақ ҚазҰУ-дың бүгінгі келбетін тек өткен жетістіктерімен сипаттау жеткіліксіз екені сөзсіз. Себебі заманауи университеттің беделі оның тарихымен қатар, қазіргі ғылымға қосқан үлесімен, білім сапасымен, халықаралық ықпалдастығымен және болашаққа дайындығымен өлшенеді. Осы тұрғыдан алғанда, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың даму бағыты – ұлттық білім ордасынан әлемдік ғылыми-білім беру кеңістігінің белсенді қатысушысына айналу үдерісі болып табылады.

Халықаралық деңгейдегі мойындалу университеттің жүйелі жұмысының нәтижесі. Оқу орнының халықаралық беделін айқындайтын маңызды көрсеткіштерінің бірі әлемдік рейтингтердегі нәтижесі.

2026 жылы жарияланған QS World University Rankings 2027 нәтижесінде әл-Фараби атындағы ҚазҰУ 177-орынға ие болды. Бұл – көрсеткіш университеттің Қазақстандағы жоғары білім беру көшбасшысы ретіндегі позициясын сақтап отырғанын көрсетеді. QS мәліметінше, ҚазҰУ соңғы он төрт жыл бойы елдегі ең жоғары рейтингтік позициядағы университет болып келеді. Бұл көрсеткіш өз кезегінде жоғары оқу орнына шетел азаматтарының қызығушылығын арттырады. Бүгінгі таңда ҚазҰУ таңдаған талапкерлер саны жылдан жылға өсуде.

Азия кеңістігіндегі көрсеткіш те назар аударуға тұрарлық. QS Asia University Rankings 2026 рейтингінде ҚазҰУ 38-орынды иеленіп, Орталық Азиядағы бірінші университет атанды. Бұл – университеттің өңірлік деңгейдегі академиялық ықпалының айқын көрсеткіштерінің бірі. Рейтинг – мақсаттың өзі емес. Ол университеттің академиялық беделі, жұмыс берушілер арасындағы танымалдылығы, ғылыми жарияланымдардың дәйексөзделуі, халықаралық оқытушылар мен студенттердің үлесі секілді бірқатар көрсеткіштердің нәтижесін көрсетеді. Демек, халықаралық рейтингтегі жоғары орын білім, ғылым және басқару бағыттарындағы жүйелі жұмыстың көрсеткіші.

Қазіргі жоғары білім беру жүйесінде халықаралық ынтымақтастықтың маңызы жыл сайын артып келеді. Ғылыми зерттеулердің бірлескен жобалары, академиялық мобильдік, шетелдік ғалымдармен байланыс және халықаралық білім беру бағдарламалары университеттің жаһандық деңгейдегі бәсекеге қабілеттілігін арттырады. ҚазҰУ-дың халықаралық рейтингтердегі нәтижелерінің өзі университеттің әлемдік білім кеңістігімен байланысының ауқымын көрсетеді. QS рейтингтерінде халықаралық студенттер мен оқытушылардың үлесі, академиялық және жұмыс берушілер арасындағы беделі сияқты факторлардың ескерілетіні университеттің халықаралық орта қалыптастыруға ұмтылысының маңызын айқындайды. Халықаралық байланыс бұл жерде мақсат емес, құрал. Оның түпкі мәні қазақстандық білім мен ғылымның әлемдік үдеріске енуі және отандық зерттеушілер мен студенттерге жаңа мүмкіндіктер ашу.

ҚазҰУ, Түркітану және тіл теориясы кафедрасының аға оқытушысы, Абдуллаева Фариза Муратбекқызы

ҚазҰУ, Түркітану және тіл теориясы кафедрасының PhD докторы, Таубаев Жарас Турысбекович

МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО В ПОДГОТОВКЕ КАДРОВ И РАЗВИТИИ ЯДЕРНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Стратегия развития атомной отрасли Республики Казахстан до 2050 года предусматривает развитие ядерной науки, прикладных технологий и системы подготовки кадров. Решение этих задач требует взаимодействия университетов, научных центров, международных организаций и предприятий отрасли.

Вопросы такого сотрудничества обсуждались 23-25 сентября 2026 года на международном Semey Forum 2026, организованном в рамках ежегодной встречи сети Women in Nuclear Central Asia (WINCA). Площадкой проведения форума стал Shakarim University.

В мероприятии приняли участие учёные, отраслевые эксперты, представители международных организаций и университетов Казахстана, стран Центральной Азии и других государств. В программу вошли доклады о современных вызовах ядерной безопасности, перспективах атомной энергетики, деятельности Международного агентства по атомной энергии, наследии Семипалатинского испытательного полигона и подготовке нового поколения специалистов.

Особое внимание было уделено роли высших учебных заведений в формировании кадрового и научного потенциала атомной отрасли. Отдельная сессия была посвящена победителям международного конкурса эссе и видеороликов среди студентов и молодых специалистов. Первое место в конкурсе эссе заняла работа «Надёжность медицинского циклотрона как элемент культуры ядерной безопасности». Её автор Акбота Хажидинова, PhD, старший преподаватель, и. о. ассоциированного профессора кафедры «Техническая физика и теплоэнергетика» Shakarim University.

В основу конкурсной работы положены результаты исследования, выполненного совместно со специалистами Центра ядерной медицины и онкологии города Семей. Исследование посвящено надёжности оборудования ядерной медицины и предупреждению возможных технических рисков. Представленный подход показывает, что культура ядерной безопасности формируется на основе объединения научного анализа, профессиональной подготовки и практического опыта.

Обсуждавшиеся на форуме вопросы актуальны для всех университетов, участвующих в подготовке технических и инженерных кадров. Включение реальных отраслевых задач в образовательный процесс позволяет развивать исследовательские компетенции обучающихся и готовить специалистов, способных работать с современными ядерными технологиями. Международное академическое сотрудничество в этой области способствует достижению ЦУР 4 «Качественное образование», ЦУР 9 «Индустриализация, инновации и инфраструктура» и ЦУР 17 «Партнёрство в интересах устойчивого развития».

Результаты Semey Forum 2026 подтверждают необходимость расширения взаимодействия между университетами, научными организациями и предприятиями. Объединение образовательных, исследовательских и производственных ресурсов имеет важное значение для укрепления кадрового потенциала Казахстана и безопасного развития атомной отрасли.

Хажидинова Акбота Рыспековна, PhD, и. о. ассоциированного профессора кафедры «Техническая физика и теплоэнергетика» Shakarim University

ЖАҢА КОНСТИТУЦИЯ – ЕЛ БОЛАШАҒЫНЫҢ БЕРІК ІРГЕТАСЫ

Тарихтың әрбір бетбұрысы елдің болашағын айқындайтын маңызды шешімдерді талап етеді. Бүгінгі таңда Қазақстан өзінің даму жолында жаңа кезеңге қадам басып, қоғамның сұранысы мен заман талабына сай Конституцияны жаңарту ісін жүзеге асырды.

Жаңа заң қоғамға үлкен серпін берді. Ата Заңдағы өзгерістер ең алдымен азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғауды басты орынға қойды. Адам капиталын дамыту, әлеуметтік әділеттілік пен заң үстемдігін қамтамасыз ету – жаңа Конституцияның басты идеясы. Бұл өз кезегінде әр адамға өз әлеуетін толық ашуға, мемлекеттің дамуына өз үлесін қосуға тең мүмкіндік береді. Жаңа Ата Заң экономикалық реформаларға, инновациялық дамуға және жастардың жарқын болашағына кең жол ашады.

Бүгінгі таңда ел болашағы – білімді, белсенді әрі жауапкершілікті терең сезінетін азаматтардың қолында. Ал жаңарған Конституция – осы жолдағы ең сенімді тірек.

Жоғары оқу орындары – тек білім ордасы емес, сонымен бірге азаматтық ұстаным мен құқықтық мәдениет қалыптасатын негізгі орта саналатындықтан жаңа Конституцияны жастармен бірге талқылау – ел болашағын бірге жоспарлау маңызды. Еліміздің жетекші жоғары оқу орны саналатын әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінде Конституцияның жобасы мен оның ел болашағы үшін маңызына арналған кең ауқымды бірқатар диалог алаңдары өткені мәлім. Жиындардың басты мақсаты – Конституциялық реформалардың мәнін, оның ішінде білім, ғылым, жастар саясаты мен адам құқықтарын қорғау бағытындағы негізгі өзгерістерді жастар арасында терең түсіндіру және ашық пікір алмасу.

Жаңа Конституцияның маңыздылығын талқылау мақсатында әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінің Шығыстану факультетінде де қыркүйек айының 16-сы күні «Жаңа Конституция – жарқын болашақ кепілі» атты дөңгелек үстел өтті. Кездесуде студенттер мен магистранттар белсенділік танытып, реформаларға қатысты өз пікірлері мен ұсыныстарын ортаға салды. Әсіресе Жаңа Конституцияда білім мен ғылымды дамытуға, жастардың әлеуметтік кепілдіктеріне және инклюзивті қоғам құруға берілген басымдықтар студенттер тарапынан үлкен қолдау тапты. Отырыс барысындағы талқылаулар жастардың саяси сауаттылығы мен ел тағдырына деген жауапкершілігінің жоғары екенін көрсетті. Талқылау соңында қатысушылар елдегі оң өзгерістерге бірігіп үлес қосуға және Жаңа Конституция берген мүмкіндіктерді тиімді пайдалануға шақырды.

Шығыстану факультетінің оқытушы-профессорлар құрамы мен студенттер Жаңа Конституцияны елдің дамуына, әділетті қоғам мен қуатты мемлекет құруға жасалған тарихи қадам ретінде бағалады.

Шығыстану факультеті Түріктану және Шығыс елдерінің тарихы кафедрасының аға оқытушысы К.Б.Жанатаева

ӨЗБЕКСТАН ЖАҢАРТЫЛҒАН ӨЗБЕК ӘЛІПБИІНЕ КЕЗЕҢ-КЕЗЕҢІМЕН КӨШУДІ БАСТАЙДЫ

Өзбекстан жаңартылған өзбек әліпбиіне кезең-кезеңімен көшуді бастайды. Тиісті заң күшіне енгеннен кейін жаңа жазу ережелерін мектептегі білім беру жүйесіне, бұқаралық ақпарат құралдарына және ресми іс жүргізуге енгізу жоспарланып отыр.

2027 жылдан бастап бірінші сынып оқушыларына арналған жаңа оқулықтар шығарылады. Одан кейін жаңартылған әліпбиге көшу өзге сыныптарға да біртіндеп енгізіледі. Мектеп оқулықтарын толық жаңарту 2031 жылға дейін аяқталады деп жоспарланған. Мұғалімдерді жаңа жүйеге дайындау үшін арнайы семинарлар мен түсіндіру жұмыстары жүргізіледі.

Латын графикасына негізделген жаңа әліпби 28 әріп пен бір апострофтан тұрады. Атап айтқанда, «Sh» және «Ch» әріп тіркестері, сондай-ақ «O‘» және «G‘» таңбаларын «Ş», «Ç», «Ö» және «Ğ» жеке әріптерімен ауыстыру ұсынылып отыр.

Өзбек әліпбиіндегі бұл реформа Түркі әлеміндегі тілдік жақындасу үдерістерінің кең ауқымында жүзеге асуда. Осы бағыттағы маңызды қадамдардың бірі – жұмысын Түркі Академиясы үйлестірген Ортақ түркі әліпбиінің қабылдануы.

Ортақ түркі әліпбиі жөніндегі комиссия 2022 жылы Түркі Академиясы аясында, Түркі мемлекеттері ұйымының қамқорлығымен құрылды. Оның жұмысына Әзірбайжан, Қазақстан, Қырғызстан және Түркия өкілдері қатысты. 2024 жылғы 11 қыркүйекте Бакуде Комиссия 34 әріптен тұратын Ортақ түркі әліпбиін қабылдады.

Бүгінде бұл үдеріс ұлттық деңгейде практикалық жалғасын тауып, соның ішінде Өзбекстанда жаңартылған әліпби қоғамдық өмірдің негізгі салаларына кезең-кезеңімен енгізілмек.

КАСПИЙДЕГІ ҚАСІРЕТ: 14 САРБАЗДЫҢ РУХЫНА ТАҒЗЫМ

Каспий теңізінде әскери оқу-жаттығу кезінде болған қайғылы оқиға елді қара жамылдырды. 24 қыркүйекте Маңғыстау облысы аумағында әскери міндетін атқарып жүрген 17 сарбаз теңізге кеткен. Құтқару жұмыстары барысында үш әскери қызметші аман қалды. Өкінішке қарай, 14 сарбаз қаза тапты. Қайғылы оқиғаға байланысты Қазақстан Президентінің шешімімен 25 қыркүйек жалпыұлттық аза тұту күні болып жарияланды. Еліміздің түкпір-түкпірінде қаза болған әскери қызметшілердің рухына тағзым етіліп, олардың отбасыларына көңіл айтылды. Қайғылы оқиғаның нақты себептері мен барлық мән-жайын анықтау үшін Үкіметтік комиссия құрылды. Тергеу барысында қажетті сараптамалар жүргізіліп, оқиғаның барлық мән-жайы анықталуда.

***«Түркі әлемі» халықаралық газеті* қаза болған сарбаздардың туған-туыстары мен жақындарына қайғырып көңіл айтады. Отан алдындағы борышын атқарып жүріп өмірден өткен азаматтардың есімі ел жадында мәңгі сақталсын. Марқұмдардың иманы саламат болсын. Қаралы отбасыларға сабыр тілейміз.**

КИНО КӨРГІҢІЗ КЕЛСЕ...

Ескі киноларды кермек сағынышпен еске аласыз ба? Клубқа сүйіктіңізбен қол ұстасып барып, фильмді көріп, қарқ-қарқ күлген уайымсыз кездеріңізді аңсайсыз ба?.. Ендеше қазақ киносының алтын қорына енген фильмдерге сіз бен біз бірге саяхаттайық!

«Жалғыз басты еркектің күні құрысын! Қасында шешесі, ең құрығанда бір шүйкебасы болуы керек!»

Жоғарыдағы Тана шешейдің сөздері есіңізде болар?! Жалғыз ұлының бойдақтық өміріне балта шапқысы келген ана Қыздар институтының жатақханасынан да, балет театрынан да тіптен автобустан да қыз іздеу процесіне кірісіп кетеді. Ал Тайлақ «Сендей шеше бүкіл жер бетінде жоқ» десе де, анасының қарсылығына қарамай, өз сүйіктісі Айшаға қосылуға асығады. Тана шешейдің қарсылық білдіруінің басты себебі Айша кезінде Танамен сөз байласып, кейін сөзінен тайқып шыққан (атының өзі айтып тұрғандай) Тайырдың туған қызы болып шыққан.

Айтпақшы, фильмдегі әндерді айтсаңызшы...

«Ғашығымдай сүйем сені...

Арманымдай адал,

Алатаудай көрем сені,

Гүл Алматым... Гүл Алматым...» деп басталатын кинодағы әсем әуен де, көлдей көңіл де, Алматының бұрынғы көрінісі де өткен күндерімізге саяхат жасағандай әсер қалдырады.

Ал Қыздар институтында «Біздің арамыздағы бір қызды Мәскеуге симпозиумға жіберуіміз керек. Өздерің білесіңдер, оған кім көрінгенді жіберуге болмайды» деп коммендантты алдап тұрғанын сезіп қойғанын қыздар аяқ-киімдерін лақтырып жіберіп, «Ты куда, Одиссей» әніне билей жөнелетіні естеріңізде ме? Білемін, бұл да сәл жымиып еске алар сәт боп қалды...

«Тақиялы періштедегідей» өмірді, бұрынғы Алматыны аңсасаңыз, сілтеме арқылы тағы бір мәрте көріп алуыңызға болады.

Жеңгесіне ғашық болған қара бала..

«Апо-о-оу, апатайым менің!» деп апасының белінен бас салатын «қара баланы» танитындарыңыз бар ма?

Танымасаңыздар таныстырайын. Қара бала – көмек сұраған жеңгелеріне «Сендердің немене малайларың дейсің бе?» деп тас төбеден бір қоятын бала. Қара бала – үлкендеу болса да Балғын есімді жеңгесіне ғашық болған бала. Қара бала – апасы көрші қызға «келін болуға әбден лайық» деп сүйсініп тұрғанда «қап-қара ғой» деп менсінбеген бала. Қара бала – қатындардың бәрі менен ән сұрасын деген бала. «Қара бала» фильмі Бейімбет Майлиннің «Қара бала» шығармасының желісімен түсірілген. Ендеше көргіңіз келсе төмендегі сілтемеден өтіңіз.

«Ақ бұзауым мен сені қуамын, сен Жанардың үйіне қаш».

Кітапханаға «қант аламын» деп кезексіз кіріп, кітап алып шыққан Қожадан мұғалім «Қай сыныпта оқисың, атың кім?» дегенде «Он үшінші сыныпта оқимын, атым Чинга-Чкук» дегені естеріңізде ме?! Иә, иә ендігі фильміміз «Менің атым Қожа» туралы болмақ. Фильм Бердібек Соқпақбаевтың «Менің атым Қожа» повестінің желісімен түсірілген. Фильмге өткен ғасырдың елуінші жылдарындағы қазақ ауылының өмірі арқау болған. Басты кейіпкері Қожа ақылды, сонымен бірге бұзық, әкесіз өскен бала. Фильм барысында Қожа ғашық та болады, төбелеседі де, бұзықтық та жасайды, сабақтан да қуылады, жиналыста тәртібі қаралады, мектептен қуылуға шақ қалады. Ал мұғалімдер Рахманов мен Майқановалар нағыз педагогиканың озық үлгісін көрсеткен мамандар еді. Қожа болса тәртіпсіздіктерге кейде саналы түрде, кейде білместікпен барады. Мұғалімдер «Сабақтан қашқан кім – Қожа.Сөмкеге бақа салып қойған кім – Қожа. Мақтаншақ кім – Қожа. Мектеп тәжірибесіне бармаған тағы да Қожа» деп ренжитін. Дегенмен Қожа жаман бала емес еді...

Қожаны сағынсаңыз төмендегі сілтемеден өтіңіз.

«Мен Алдармын, Алдармын,

Сақалымды талдармын.

Сақал түгіл мұрт та жоқ,

Шайтанды да алдадым» деген әнді талай естіген боларсыз...

Сөзге шешен ақыныңды да алдайтын, жас қызды шалдың құрығынан алып қалатын, бұлақтың суын Меккенің суы деп беретін Алдар көсе талай жанды алдаса да, әділеттілік үшін күресетін еді. Қай ауылға барсаң да, Алдардың есімі ел аузынан түспейді. Езуіңізге күлкі үйіретін фильмді көруге кеңес береміз.

Ақгүл АЙДАРБЕККЫЗЫ

Түркі әлемі

Меншік иесі:
ТҮРКІ ХАЛЫҚТАРЫ МӘДЕНИ ҚОРЫ Президенті және «Түркі Әлемі» газетінің Бас редакторы – АХМЕТ ДАҒДҰРАН

Түркі халықтары мәдени қоры Әйелдер комитетінің төрайымы – Дариға ТҰРЛЫБЕК

Түркі халықтары мәдени қоры Зиялылар комитетінің төрайымы – Әлима СҚАҒИҚЫЗЫ

Газет 2000 жылдың шілдесінен айына бір рет шығады
ИНДЕКСІ: 65862
ҚР Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім министрлігінде тіркеліп, 29.12.2000 жылы №1672-Г куәлігі берілді.

«Europrint» баспаханасында басылды. Мақала авторларының пікірі үшін редакция жауап бермейді. Компьютермен терілген бес беттен артық мақалалар қабылданбайды. Газет Жарнама мен хабарландырудың мазмұны мен мәтініне жарнама беруші жауапты.
Таралымы – 5 000 дана

РЕДАКЦИЯНЫҢ МЕКЕН ЖАЙЫ:
Индекс 050012, Алматы қаласы, Байтұрсынов көшесі, 145/26, Ғабдуллин көшесінің қылысы
Тел.: 8(727) 292-29-36, 292-74-40

e-mail: thmv_almati@mail.ru https://turkhalklarimedeniyetivakfi.kz/tr

Ақылдастар алқасы:
Дариға ЖҮНІСОВА
Ислам ЖЕМЕНЕЙ
Ахмет ТОҚТАБАЙ
Мақсұтхан ЖАҚЫП
Гүлжамал ҚОРТАБАЕВА
Тұрсын ҒАБИТОВ
Мұсат ИМАНҚҰЛ

Редактор:
Арман ӘУБӘКІР

Техникалық редактор:
Фарида ТУҒАНБАЙ

Меншікті тілші:
Ақгүл АЙДАРБЕККЫЗЫ

Корректор:
Қарлығаш САПАРҒАЛИҚЫЗЫ

Газетіміздің өзге мемлекеттердегі өкілдері:

Анкара (Түркия) қаласындағы өкілі Айфер АКСУ *Байланыс телефондары: Анкара - 90312 4183479, 90555214 0244 ұялы тел.*

Батыс Түркиядағы өкілі (Греция) Абдулхалим ДЕДЕ, «Тракия үні», FM Радиосының өкілі Байланыс телефондары: 0030697811133, e-mail. dede@otenet.gr

Анкара (Түркия) қаласындағы өкілі Шемсеттин КУЗЕДЖИ, Түрік елінің Жастар қоғамының бастығы, Керкук газетінің өкілі, Кенан Коч Мугла Сытқы қочман университетінің доценті – *Байланыс телефондары: Анкара – +905412634844, e-mail&: kenankoc2030@hotmail.com, www.kenankoc.com* **Стамбұл (Түркия) қаласындағы өкілі Ахмет ТУЗУН, Жастар спорт комитетінің басылым жөніндегі кеңесшісі.** *Байланыс телефондары: 905336367050, e-mail. ahmettuzun2000@yahoo.com* **Румыниядағы өкілі Гюльщен ИСМАИЛ, Жас газеті мен Костиже радиосының өкілі** *Байланыс телефоны: 004 078 413 93 14, e-mail.*

çiçek mangal

ÇİÇEK MANGAL

cicek_mangal

cicek mangal

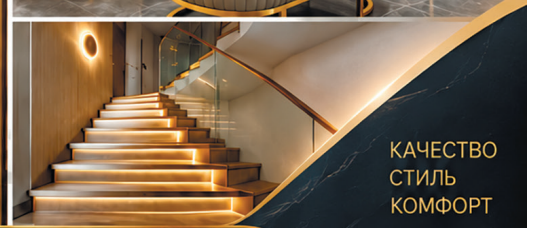
1. г. Алматы, ул. Кунаева 64
тел. + 7 727 273 0268, сот. + 7 702 918 9001
2. г. Алматы, ул. А.Нусупбекова 26/11а-11
тел. + 7 727 397 6667, сот. + 7 701 639 4434.
3. г. Алматы, проспект Назарбаева 226, МФК RAMSTORE ALL IN
тел. + 7 727 279 2222, сот. + 7 702 152 9998

YILDIZ DEKOR
КАЧЕСТВЕННАЯ МЕБЕЛЬ И ИНТЕРЬЕРНЫЕ РЕШЕНИЯ
KALİTELİ MOBİLYA VE DEKORASYON ÇÖZÜMLERİ
MOBİLYA & DEKOR
KURULUŞ 1987
Уютный дом — счастливая жизнь
KONFORLU MEKANLAR MUTLU YAŞAMLAR

КУХОННАЯ МЕБЕЛЬ
MUTFAK MOBİLYASI
ГАРДЕРОБЫ
GARDİROP
МЕБЕЛЬ ДЛЯ ПРИХОЖЕЙ
VESTİYER
МЯГКАЯ МЕБЕЛЬ
YUMUŞAK MOBİLYA
ЛЕСТНИЦЫ И ИНТЕРЬЕРНЫЕ РЕШЕНИЯ
MERDİVEN VE İÇ MEKAN ÇÖZÜMLERİ

КАЧЕСТВО
СТИЛЬ
КОМФОРТ

ул. Полежаева 92а/4
Алматы, Казахстан
+7778 873 7927

BARSAN
ТЕЛЕФОН АКСЕССУАРЛАРЫ ЖӘНЕ ТЕЛЕФОНДАР

ТҮРКІ ХАЛЫҚТАРЫ МӘДЕНИ ҚОРЫ
Мүшелеріне жарамды

ЭКСТРА 20% ЖЕҢІЛДІК
Мүшелеріне жарамды

САПАЛЫ ӨНІМДЕР | СЕНІМДІ ҚОРҒАУ | ҚОЛЖЕТІМДІ БАҒАЛАР | КЕҢ ТАҢДАУ

kaspi magazin
Магазиніміз Seven Shop
Kaspi.kz қосымшасында ізденіз

ТРЦ «Atakent Mall» Студент, бутик 6, Тимирязева 42, к3
+7 776 362 5396 +7 702 957 8272 @barsan_case instagram